

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 2 • 2020 • 84. årgang

Korona

Folkehøgskole hjemme side 5

Takler krisen bedre side 8

Valg

Tre tankevekkere side 12

Kristne og populisme side 16

I disse tider

12. mars 2020 vil bli stående som en historisk dato for Norge. «Hvor var du den dagen Norge stengte?» kommer vi til å si i mange år framover. Vi ble rammet av noe vi knapt hadde hørt om. Vi vet ikke effektene enda, men noe har skjedd.

Vi snakker annerledes. «I disse tider» er som hentet inn fra gamledager og blitt til hverdagspråk. Vi tenker annerledes. Aldri har vi beveget oss i en verden der vi så til de grader er observante på hvor vi kan bli smittet, og aldri har vi hatt kortere horisont når vi planlegger fremtiden. Vi drømmer annerledes. Før drømte vi om ferie og turer til fjerne strøk, nå drømmer vi om en helt vanlig hverdag med sosiale lag. De utskjelte sosiale mediene er nå vår link til et sosialt liv. Hvem så den komme? Og verden er ikke lenger som den var.

Hvem hadde trodd at folkehøgskoleåret skulle slutte brått og brutalt to måneder før tiden? Vi kan forberede oss på mange kriser, men noe slikt var vi ikke forberedt på. Dette nummeret av *steg* skulle hatt hovedtema valg, men på grunn av koronaen gikk vi bort fra et rent temanummer. Vi kan røpe allerede nå at neste nummer vil handle om *folkehøgskolen etter koronaen*. Går vi inn i en ny tid nå? Har du tanker om dette, kontakt oss gjerne.

I dette nummeret er vi innom mange tema, korona, valg, Kierkegaard, stipendiater, og ikke minst en ny forskningsrapport. Margunn Serigstad Dahle fra NLA Mediehøgskolen Gimlekollen legger fram sin ferske studie på folkehøgskoleelevers medieverdag. Geir Ertzgaard og Johan Lövgren har begge interessante artikler med Kierkegaard som tema. I sistnevnte artikkel møter vi Christian Hjortkjær, folkehøgskolelærer i Danmark, med doktorgrad på Kierkegaard. Vi har to artikler om utvelgelse av stipendiater også, skrevet av Espen Rotevatn og Anne Gjerding. I temadelen om valg kan du lese en tankevekkende artikkel om kristne sitt forhold til populisme av Øyvind Håbrekke fra Skaperkraft.

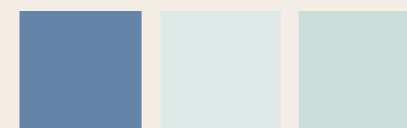
Dette er rett og slett et veldig spennende nummer! Her er det godt stoff til å kose seg med, reflektere over og kanskje til og med bli litt provosert av.

Ønsker alle våre lesere en god leseopplevelse, og riktig god sommer! •

Ordspr 3,27:

**Når det står i din makt
å gjøre det gode,
skal du ikke holde det tilbake
fra den som har rett på det.**

Tom Arne, redaktør steg

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marit Asheim
Andreas Melberg
Sture Vareide, Rønningen
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Solborg
Ånen Tveit, Alta
Ingrid Rødset, Ålesund
Janne M. Severinsen, Sagavoll

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Kjell Konstali, Solborg (leder)
Erling Helland, Bakketun
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Tor Inge Askeland, Kristiansand

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Marit Asheim, informasjonsrådgiver, marit@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 4 Leder
- 5 Folkehøgskole hjemme
- 7 Ferdigvaksinert lærer
- 8 – Jeg takler krisen bedre takket være folkehøgskolen
- 10 Da pandemiene rammet Romerriket
- 12 Tre tankevekkere om å ta valg
- 14 En liten vandring med Søren Kierkegaard
- 16 Kan kristne stemme på populistene?
- 20 Du trenger ikke få med deg alle nyhetene
- 22 Sosialistisk elevparti kom først
- 23 Folkehøgskole-pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge
- 24 **Aktuelt: Medieverdag**
- 28 **Innspill: 2.årselever/stipendiater på Svalbard folkehøgskole**
- 30 **Grundtvig – «folkehøgskolens far», del 3**

- 34 **Bok: Å finne Gud i feil folk**
- 36 **Steg fra siden: Om å ta et steg til siden**
- 38 **Manus til morgensamling**
- 40 **VEGGE mellom: Covid-19/20**
- 42 **Hva er et forbilde? Om å velge ledere/stipper.**
- 44 **Samtale med eksistenslærer og forfatter Christian Hjortkjær**
- 47 **Kryssord**

Lading pågår – helt gratis!

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

Bilen trenger det, mobilen trenger det, nå også noen sykler. Energi! Stort sett betales det for energi. Det er nok av de som vil selge mennesker ny energi. Her kommer et par gratis tips for å lade til nytt skoleår!

Først en viktig presisering. Lading skjer ulikt. Sammen med andre eller alene, med eller uten nettilkobling. Vi kjenner oss selv best, men det er nettopp noe av poenget. Hvordan gjør du deg best i stand til å ta imot et nytt kull med elever?

Din honningkrukke. Ole Brum sin viktigste energikilde er honning. For å være på den sikre siden har han gravd ned honningkrukker rundt om i hele Hundremeterskogen. Dermed er han sikret dersom han går tom for energi. Han har to gode poeng. Han vet hva som gir han lading, og han plasserer muligheter for energi raust utover der han oppholder seg.

Utfordring til deg: Finn det du opplever som din «honningkrukke» og sørg for at du får det i rikelig monn i løpet av sommeren!

For egen del har jeg mange ulike typer honning. En er vafler og småprat uten agenda på verandaen i Nevlunghavn, en helt annen er intervaller på tredemølle. Jeg er klar over at begge deler er lading, og jeg legger det inn nærmest uansett. Egotripp: ja litt, men også til beste for de jeg møter etterpå.

Guds honningkrukke. Her snakker vi i alle fall helt gratis, men for noen også litt mer krevende. Som mange andre lar jeg meg litt for kjapt distrahere vekk fra bønn, bibel og kristent fellesskap. Guds åpne armer, nåde og imøtekommenhet blir ikke alltid koblet på.

Guds ladekunst hver sjuende dag som skapelsen gir oss i gave, blir fort sett på som ledig tid til alt det jeg ikke rakk på de andre dagene. Utfordring til deg: Hvordan kan du

ta imot påfyll fra Guds kjærlighet i sommer?

For egen del har jeg i «gode stunder» gjort som Edin Løvås forkynte; satt meg ned med en bibel på det beste stedet jeg vet, tatt med den beste sjokoladen og kaffen jeg kjenner, og lest Bibelen. Ikke for langt, men akkurat passe. Uten press. Men, rammen jeg skaffer meg ved selve bibellesningen blir så bra at jeg søker tilbake på ny. Noen andre lar seg sikkert fylle av Hellig ånd og bibelsk kraft bare av å lese, men jeg trenger altså litt gode rammer. Men det blir ikke dermed mindre Guds skaperkraft og påfyll av den grunn. Vi kan kalle det «Guds ladestasjon».

Mitt ønske er at du kan hente energi både nå i sommer og i hverdagen. Det er godt for egen del, men også de rundt deg merker forandring. •

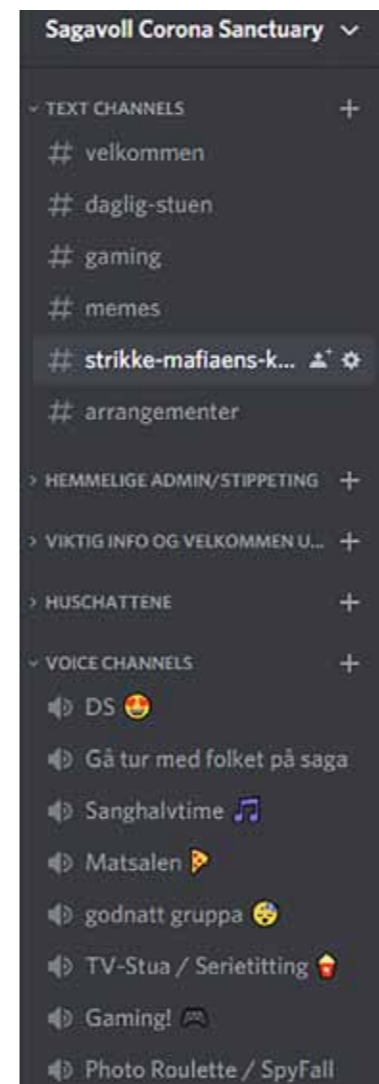
Korona

Folkehøgskole hjemme: – Det er viktig vi holder sammen, selv om vi er langt borte fra hverandre.

Av Marit Asheim

Torsdag 12. mars stengte folkehøgskolene byggene sine, som en del av den nasjonale dugnaden mot koronasmitte. Selv om de fleste elevene nå er hjemme, spredd over hele landet, har de fortsatt mye kontakt. Elever på Sagavoll folkehøgskole tipser om hvordan det kan gjøres.

-Noe av det de fleste sitter igjen med etter et år på folkehøgskole er fellesskapet. I det øyeblikket vi fikk beskjed om at vi ble sendt hjem på torsdag, tror jeg hele skolen vår kjente at vi kom til å savne det fellesskapet veldig mye, forteller Simon Omsland Zakariassen fra Larvik, elev på KRIK-linja ved Sagavoll folkehøgskole.

Digital plattform. Sammen med et par andre medelever forsøkte han derfor å samle hele skolen på én digital plattform.

– Som et forsøk på å ha en «normal» hverdag midt oppi alt det unormale og seriøse som skjer, kom jeg og et par andre opp med ideen om å få alle inn på *ett* felles sted. Mest for at ikke alle lagde hver sine små gruppechatter på for eksempel Messenger eller Snapchat. Om det hadde skjedd, tror jeg fellesskapet hadde blitt veldig oppstykket.

Det ville vi ikke ha noe av, sier han.

Dermed opprettet de en egen Sagavoll-server på Discord. Et eget chatte- og samtaleprogram, som kan minne litt om Skype.

– Man kan enten installere et program på PCen, en app på mobilen eller chatte rett i nettleseren (helt uten å lage en bruker). Dette, samt hvor enkelt det er å lage «Servere», gjør den fantastisk for å snakke med andre folk. Enten på melding eller gjennom tale, forklarer Simon.

Gjør møtepunktene på skolen digitale. Inne på serveren har de laget noen av de mest brukte rommene på skolen. Nettopp for å forsøke å få med seg noe av folkehøgskolefølelsen hjem.

– På folkehøgskolen vår har vi en veldig fin og god dagligstue, derav forkortelsen «DS». Til vanlig er det stedet man henger en del, og om du kjeder deg er det naturlig å gå >>

Et forsøk på å holde liv i folkehøgskolelivet gjennom digitale plattformer.

<< innom og sjekke om det finnes noen andre der. Dermed har det virtuelle “DS” talemrommet blitt det stedet man går om man kjeder seg, også inne på Discord, sier Simon.

De opprettet også “strikke-mafiaens-krok”-tekstchat, hvor strikkerne holder sammen. Gjerne for å dele tips og triks, eller stille hverandre spørsmål. I tillegg er det en egen gaming-chat, og en talegruppe for å spille Photo Roulette eller SpyFall (to nokså populære spill man kan spille over nett sammen med andre).

– “Matsalen” talegruppe finnes om man vil ha en liten lunsjdate sammen med andre folk, og vi har egne hus-chatterom for å opprettholde etasjestoltheten vår på internatene. På sikt håper jeg også å arrangere filmkveld i “TVstua”-talerommet, sier Simon.

Populært tiltak. Etter bare noen få dager har tilbudet blitt veldig populært. Både elever og ansatte møtes digitalt.

– Da jeg begynte å invitere folk, var jeg usikker om folk ville forstå greia, men responsen har vært veldig god! Fire dager etter skolen stengte har cirka 90% av skolen kommet inn på serveren. Jeg tror ganske mange setter pris på å kunne få høre stemmene til

Simon Omsland Zakariassen.

folk fra skolen vår mer eller mindre jevnlig i løpet av en uke.

DS. Det mest brukte stedet er DS-talegruppa, slik også dagligstua er det til vanlig på skolen. Strikkegruppa har høy aktivitet, og mange

har brukt Photo Roulette-gruppa for å game sammen. Flere oppretter også egne video-chatter, hvor opptil ti personer kan prate sammen.

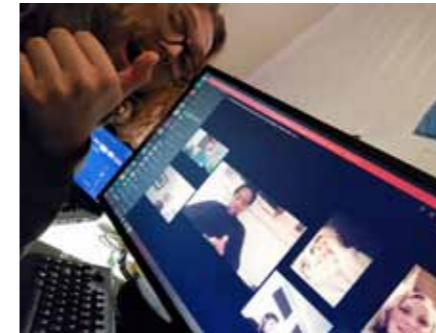
– Den viktigste vanen jeg tror vi kan forsøke å opprettholde er DS/daglig stua. Et sted å gå om man vil være sosial. Forhåpentligvis kan den få folk til å føle seg litt mindre alene, sier Simon.

For å bevare mer av folkehøgskolefelleskapet planlegges det bibelgruppesamtaler, fellestreninger og Sang-halvtime med musikk læreren på skolen inne i tale-gruppa. I tillegg til felles Paradise-Hotell-titting.

– Jeg tror de fleste av føler at verden er litt ekstra skummel og tung ut for tiden. Da er det veldig godt og trygt å ha en mulighet for kontakt med sine medelever! Vi har jo blitt en slags storfamilie, og det merkes at vi er adskilt.

Elevkveld «som vanlig». Hver lørdag pleier det å være underholdning av enten en etasje eller en klasse på Sagavoll folkehøgskole, såkalt elevkveld.

– Dette er nærmest en institusjon hos oss, og det planlegges i månedsvis i forveien. Det er alltid veldig høy standard på disse

Korona Ferdigvaksinert lærer

Av Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling NKF

underholdningene, og etasjene får i hovedsak bare én kveld hver. Da gjør man alt for å stå frem, forklarer Simon.

Desto tristere var det da de ikke skulle møtes som vanlig i helga.

– På lørdag, to dager etter vi hadde blitt sendt hjem, satt en gjeng i en videosamtale. De fant ut at de skulle lage underholdning likevel! De kastet seg rundt og laget underholdning helt på egenhånd og på eget initiativ, sier Simon.

– Selv om underholdningen kun var en 15-minutters samling av seks-sju korte videoklipp av personene som gjorde noen gøyе talenter, klarte den å muntre opp nærmest hele skolen.

Gruppa utfordret videre 6-8 nye personer som har fått ansvar for denne ukas lørdagsunderholdning. •

Artikkelen ble først publisert på folkehogskole.no 17. mars.

Jeg hører mange ord og uttrykk i møte med folkehøgskoleansatte som er ganske interne og innimellom nokså unike. Det er mange nyansatte som sitter i planuka og lur på hvor mange ganger de skal tørre å spørre hva disse begrepene egentlig betyr.

Lenge før koronaens tid hørte jeg uttrykket «ferdigvaksinert lærer». Alle rundt bordet skjønte umiddelbart hva det betydde. I denne spesifikke situasjonen handlet det om en lærer som kunne steppe inn for en som var blitt syk i et land hvor det var viktig å ha visse vaksiner på plass. På kort varsel reiste denne læreren til dette landet i Langt-Vekk-I-Stan og stegget inn for sin syke kollega.

Men hva er en ferdigvaksinert lærer? Jeg har gått og tygd på dette uttrykket. Det er

som eksemplet illustrerer en lærer som er klar. Alltid beredt som vi sa i speideren. Men kan det ligge flere betydninger i dette nokså særegne folkehøgskoleuttrykket?

Er det en lærer som er immun? En ansatt som tåler det meste uten å bli særlig berørt. Nei, det er ikke slik vi ønsker å være i folkehøgskolen. Menneskemøter, berøring og en åpenhet for forandring er sentralt i vårt arbeid.

Er det en lærer som er ferdigprogramert? En ansatt som vet hva som kommer og har forberedt seg på bare dette? Nei, vi ønsker å møte elevene med dialog. De skal kunne påvirke oss som arbeider på folkehøgskolen og sitt eget skoleår.

Er det en ansatt som er litt ferdig? En lærer som egentlig ikke ønsker så mye mer endring og utvikling? En som gjerne vil snu bunken, en som har arbeidet ett år i folkehøgskolen 10 eller 20 ganger. Er det en ansatt som stønner innvendig når den nyansatte stiller spørsmål ved hevdvunne og gjennomprøvde opplegg på åpningsdager og bli kjent turer?

Jeg liker klangen i uttrykket en ferdigvaksinert lærer. Det minner meg om gode historier om kollegaer som hiver seg rundt og får det til. Samtidig som begrepet – som alle ord – er et verktøy, et virkemiddel til å gripe de verdiene og innstillingene jeg ønsker at en folkehøgskoleansatt skal ha. Et menneske som møter elevene der de er, lar seg berøre, åpner for dialog og utvikling og en hverdag som fort kan endre seg.

Etter den vinteren vi har vært gjennom og med den høsten vi står overfor vil ingen av oss være ferdigvaksinert. Da er det godt at nettopp disse verdiene og egenskapene våre elever vil møte. •

Alle foto: Private

Korona

- Jeg takler krisen bedre takket være folkehøgskolen

I likhet med nærmere 8000 andre elever måtte Kristin pakke kofferten og reise hjem fra folkehøgskolen 12. mars. Den nasjonale dugnaden mot koronasmitte gjorde våren til noe helt annet enn hun hadde drømt om. Likevel tror hun folkehøgskolen har gjort henne bedre rustet for å takle kriser.

Av Marit Asheim

Jeg har alltid vært glad i å kunne planlegge langt frem. Vite hva som skjer og hva jeg skal gjøre, forteller Kristin Liaaen fra Oslo.

At hun skulle gå folkehøgskole etter videregående var derfor planlagt en stund. Storebror hadde selv god erfaring med sitt folkehøgskoleår, og mente det var fornuftig uansett hvor god plan hun hadde for resten av studieløpet. Det samme sa eldre venner.

- Jeg hadde bare hørt positive ting om

folkehøgskole. Da jeg skulle velge skole ønsket jeg å komme litt bort fra Oslo. Se en annen del av Norge, fortsetter hun.

Med en pappa fra Sunnmøre ble valget av Ålesund folkehøgskole ganske enkelt. Kristin ville komme nærmere slekta, og utfordre seg selv fysisk på linja multisport.

Godt miljø. Noe av det aller første Kristin ble glad i på folkehøgskolen var stemningen. Rausheten elevene imellom og «bobla».

- Folkehøgskolen er et eget lite samfunn. Opplevelsene man har sammen, både små og store - gjerne også helt hverdagslige, skaper noe helt unikt, sier hun.

- Jeg tror det er første og siste gangen man har mulighet til å bli kjent med så mange, så godt og så fort!

Derfor ble det også ekstra trist å bryte opp 12.mars. De siste ukene av skoleåret skulle hun selvfølgelig mye heller hatt på folkehøgskolen enn hjemme i Oslo.

- Folkehøgskole er på mange måter det stikk motsatte av nettundervisning. Folkehøgskole er å være sammen. Derfor er det også litt vanskelig å akseptere at det var på denne måten året vårt skulle slutte, sier Kristin.

- Samtidig er det en grense for hvor synd det er lov å synes på seg selv. Det er mye som skjer rundt i verden om dagen som følge av koronapandemien som er så mye verre enn at folkehøgskolen blir stengt.

Oppmuntring til medelever. Som alle andre folkehøgskoler startet Ålesund folkehøgskole med nettundervisning etter at skolebyggene ble fysisk stengt. Elever og lærere holder daglig kontakt med hverandre på ulike digitale plattformer.

Folkehøgskoleåret har gitt Kristin mange nyttige erfaringer å ta med seg inn i denne usikre perioden.

- Jeg er 100 prosent sikker på at jeg takler krisen bedre nå enn jeg hadde gjort før jeg begynte på folkehøgskolen.

- På videregående er du vant til daglige

rutiner, både på skolen og hjemme. Du er vant til at løpet er lagt for deg, og at ting går som planlagt. Det er mye du bare må gjennom, utdypes hun.

På folkehøgskolen bryter man for første gang med denne faste rutinen.

- For første gang kommer man til noe man ikke helt vet hva innebærer. I starten kan det være litt uvant, men etter den ene positive opplevelsen etter den andre ble det for min del enklere å slappe av. Jeg innså at jeg kunne senke skuldrene og stole på at året blir bra uten stadig planlegging fra min side, sier hun.

- Den erfaringen er det godt å ha med seg nå i en uoversiktlig situasjon.

Usikkerhet for veien videre. Kristin bestemte seg tidlig for at hun ville studere jus, og valgte derfor fag deretter på videregående. I løpet av tredjeklasse skiftet hun retning. Ingeniørstudier på NTNU fristet mer, selv om hun ikke hadde tatt de nødvendige realfagene.

- Da var jeg glad jeg hadde valgt folkehøgskole! Det ville gi meg bedre betenkningstid, men også muligheten til å ta fag som privatist ved siden av, sier hun.

Strukturert har hun derfor lest gjennom folkehøgskoleåret, og var klar til å ta eksamener i vår. Akkurat nå er hun usikker på om det i det hele tatt blir mulig.

- Folkehøgskoleåret har gjort meg tryggere på hva jeg vil videre. Derfor har jeg også vært flink til å lese. Det har vært god hjelp for meg å snakke med medelever som også har vært litt usikre på veien videre, sier hun.

Plan B har vært årsstudium i fransk

i Frankrike. Akkurat nå er det enda mer usikkert om dette kurset kommer i gang, enn om hun får gjennomført privatisteksamen.

- Sånn som alt er nå må jeg bare velge å se lyst på det. Jeg vet hva jeg vil! Så må jeg bare se hva som blir mulig fremover. Akkurat det hadde vært ganske vanskelig for strukturerte meg å si for ett år siden, smiler hun.

Ut av komfortsonen. Selv om avslutningen av folkehøgskoleåret ble alt annet enn ønskelig, er det ikke vanskelig for Kristin å oppsummere månedene i Ålesund som en fantastisk opplevelse.

- Noe av det jeg kommer til å huske aller best er innstillingen alle elevene kom til skolen med. Den åpenheten og rausheten har fortsatt gjennom hele året, sier hun.

- Det samme gjelder generositeten til alle som jobber på folkehøgskolen. Alle vil at du skal ha det best mulig, hele tiden. Det er ganske unikt!

Felles naturopplevelser i storslått natur står også høyt på lista over gode minner. Det samme gjør actionfylte øyeblikk utenfor egen komfortsone.

- På forhånd hadde jeg for eksempel aldri sett for meg at jeg skulle tørre å hoppe i strikk i Australia. Men året har lært meg at man får igjen for å bevege seg ut av komfortsonen, sier Kristin.

- Jeg har blitt mye bedre kjent med meg selv, og lært hvordan jeg vil oppføre meg mot andre. Det er lurt å utfordre seg selv, både sosialt og fysisk. Slike erfaringer gjør nok også at du takler uforutsette situasjoner bedre. •

Av Tom Arne Møllerbråten

Korona

Da pandemiene rammet Romerriket

– om hvordan kristen tro endret verdenshistorien

Et av de store mysteriene i vår historie er hvordan den lille bevegelsen til Jesus fra Nasaret klarte det mesterstykket å bli den dominerende religiøse retningen i det enorme Romerriket i løpet av de første århundrene. Det skulle ikke gått an. Det kan se ut til at to store pandemier spilte en viktig rolle, skal vi tro den anerkjente amerikanske religionssosiologen Rodney Stark. Den hedenske majoritetsreligionen og den romerske staten var ikke bygget for å takle slike kriser. Det var derimot den nye religionen som dyrket Jesus, som de også kalte Kristus.

Først et par klargjøringer. Når jeg her skriver om hedensk religion, legger jeg ikke den nedsettende betydningen i dette, men det er en betegnelse på «eldre religioner som var i eksistens før de som finnes i dag, eller for enkelte personer, andre religioner enn kristendommen». (Wikipedia) Dette er heller ikke noe forsøk på å beskrive kristne som bedre enn andre, for slike gruppebeskrivelser vil sjelden være riktig beskrivelse av virkeligheten. Men at det derimot er noe i kristen tro, som kan spores tilbake til Jesus, og som når det praktiseres, er så radikalt at det kan forandre både enkeltmenneskers liv, ja til og med historien, er jeg ikke i tvil om. Og kanskje vi som jobber i dagens kristne folkehøgskoler

kan lære noe om tidligere kristnes møte med kriser.

Enormt mange døde. I år 165 e.Kr. ble Romerriket rammet av en stor pest der opptil en tredjedel (!) av befolkningen døde. Dette var under Markus Aurelius sin regjeringstid. Det kan ha vært første gang kopper rammet vesten. Epidemien varte i femten år, og Markus Aurelius selv døde av pesten. En ny alvorlig pest rammet Romerriket i år 251 e.Kr. Denne gangen var det meslinger, som også er svært dødelig når den rammer en uvaksinert befolkning. Det ble rapportert om rundt 5000 døde pr dag i Roma på det meste. Biskopen i Aleksandria skrev at sykdommen kom ut av det blå, omtrent som vi kanskje

vil beskrive korona-pandemien, mer skremmende enn noen tidligere katastrofe.

Kanskje var disse enorme epidemiene en viktig årsak til at Romerriket og dette rikets religion og kultur gikk under, og en ny religion overtok, nemlig kristendommen. Kildene til denne artikkelen er Rodney Starks bøker *The Rise of Christianity* fra 1996, og *The Triumph of Christianity. How the Jesus Movement became the World's largest Religion* fra 2011.

Eksistensielle spørsmål i en krise.

Gresk-romersk tro og kristen tro var svært ulike, ikke bare når det kom til hvordan de forklarte det som skjedde i verden, men også hvor vidt de mobiliserte mennesker til

Foto: Shutterstock

«I ryggmargen på de kristne satt det at i møte med nød og lidelse, hadde de et oppdrag gitt av Jesus selv.»

å handle. I kriser stiller vi mange spørsmål. Hvorfor rammer dette oss? Hvorfor rammer det noen og ikke alle? Vil vi alle dø? Hvorfor eksisterer vi i det hele tatt? Hva skjer videre? Hva kan vi gjøre? Da dette rammet Romerriket, hadde ikke de hedenske prestene noen gode svar. De visste ikke om gudene var involvert i det hele, eller om de i det hele tatt brydde seg om det som skjedde. De gresk-romerske gudene var svært lite opptatt av menneskenes liv. Mange av prestene rømte dessuten ut av byene, forklarer Stark. Forståelig nok siden folketettheten i for eksempel Roma var tre ganger så høy som i dagens Manhattan, og de sanitære forholdene var så godt som fraværende. Vi må også huske at det ikke var noe offentlig utbygd velferdssystem som mobiliserte i denne situasjonen. Mye falt derimot sammen.

Mot mine en av mine minste. Men hva gjorde de kristne? Midt i det kaoset som inntraff, kunne kristen tro skjenke nåde og trygghet. I ryggmargen på de kristne satt det at i møte med nød og lidelse, hadde de et oppdrag gitt av Jesus selv. «For jeg var sulten, og dere ga meg mat; jeg var tørst, og dere ga meg drikke; jeg var fremmed, og dere tok imot meg; jeg var naken, og dere kledde meg; jeg var syk, og dere så til meg; jeg var i fengsel, og dere besøkte meg.» Da skal de rettferdige svare: 'Herre, når så vi deg sulten og ga deg mat, eller tørst og ga deg drikke? Når så vi deg fremmed og tok imot deg, eller naken og kledde deg? Når så vi deg syk eller i fengsel og kom til deg?' Og kongen skal svare dem: 'Sannelig, jeg sier dere: Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, har dere gjort mot meg.' (Matt 25,35-40)

I Jakobs brev 2 kunne de lese: «Sett at en bror eller søster ikke har klær og mangler mat for dagen, og en av dere sier til dem: «Gå i fred, hold dere varme og spis dere mette» – hva hjelper det, dersom dere ikke gir dem

det kroppen trenger? Slik er det også med troen: i seg selv, uten gjerninger, er den død.» Det har blitt bedrevet mye diakoni og blitt bygget mange sykehus og hjelpetiltak i historien med bakgrunn i slike vers fra Bibelen.

Barmhjertighet. I motsetning til en slik tenkning stod tenkningen i den hedenske verden, spesielt blant filosofene, der barmhjertighet var regnet som en karakterbrist. Det å vise barmhjertighet til folk som ikke fortjente det, stod i kontrast til rettferdighet, mente de. Dette kan nok høres veldig fremmed ut

for oss i dag, men det stemmer godt med det den kjente forfatteren og historikeren Tom Holland i de senere år har kommet fram til: at den gresk-romerske verdens tenkning ligger veldig langt fra vår (vestlige-moderne) tenkning. Hele vårt samfunn er (overraskende for mange!) dynket i kristen tenkning.

En annen fremmed tanke i den hedenske tro var at gudene skulle elske menneskene, og at menneskene skulle elske Gud tilbake. Det radikale i kristen tro er menneskene ikke kan oppfylle Guds bud uten å elske hverandre, og Jesus understreker at dette strekker seg langt

>>

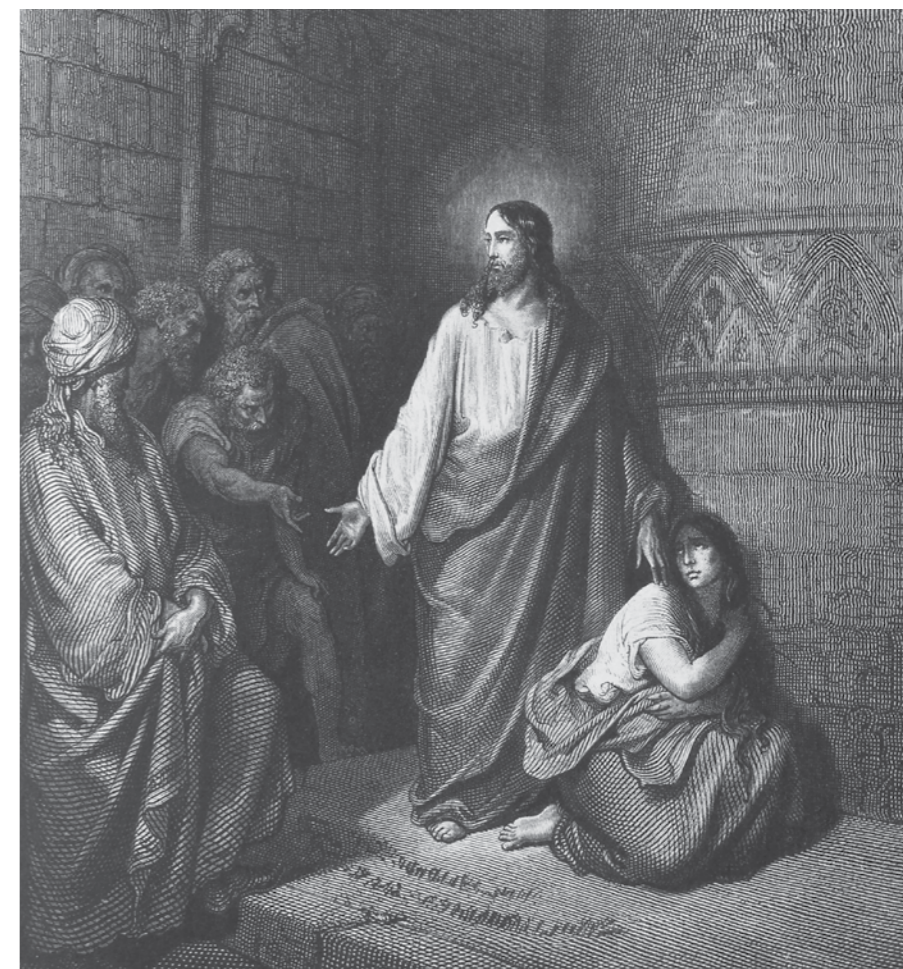

Foto: Shutterstock

<< utenfor vår egen familie eller stamme, ja til og med til våre fiender.

Død. Biskop Dionysios beskrev forholdene i Aleksandria under den andre epidemien med at de syke ble skjovet vekk fra sine kjære og måtte komme seg vekk, de ble lempet ut på gatene og måtte klare seg selv og dø der. Hva annet kunne de gjøre? Smitten spredte seg. Oppsøkte de templene for å be for sine syke, oppdaget de at prestene hadde stukket av. Døden spredte seg hele tiden. Den var overalt.

Så hva var de kristnes reaksjon? For det første trodde ikke de kristne at døden var slutten. Døden var ikke det siste som skjedde. For det andre hadde de ingen tanke om at livet skulle være en dans på roser, livet var derimot en prøvelse. Vi ble testet på mange måter i dette livet. Derfor var de ikke selv redde for å dø, men handlet på Jesu ord: De syke måtte hjelpes! De hadde et tydelig oppdrag. Og skulle de selv dø mens de gjorde disse gode gjerningene, gjorde ikke det noe, de hadde noe godt i vente. Og dødstillene blant de kristne var høye. Biskop Dionysios skrev at «de beste av våre brødre døde», en død han sammenlikner med martyrdøden. Det oppsiktsvekkende var likevel at det de kristne gjorde, resulterte i at mange flere faktisk overlevde, kanskje reduserte de dødeligheten med hele to-tredjedeler. Dette ble selvfølgelig lagt merke til, denne mirakuløse overlevelsesprosenten. De kristne var villige til å ofre livene sine for å redde andre. Kanskje det lå noe i denne troen?

Det er alle disse faktorene, men sikkert også flere, som til sammen gjorde at den hedenske religionen tapte terreng og den nye kristne religionen vant mange tilhengere. På trehundretallet hadde et flertall i Romerriket omvendt seg til kristen tro.

Radikalt. Hvordan det hadde gått om ikke dette hadde skjedd, er jo helt umulig å si. Men at vi bygger på samme radikale budskap fra Jesus - «det dere gjorde mot en av mine minste, gjorde dere mot meg» - får vi ta imot som en fantastisk arv og som et tydelig oppdrag som gjelder like mye i dag som for to tusen år siden. •

Tre tankevekkere om å ta valg

Ny dag, nye muligheter

Er du av den typen som er takknemlig for alle valgene du til enhver tid står oppe i? «Tenk at jeg får lov til å velge selv.» Eller heller du mer i retning av: «Det er fryktelig slit-somt å ta alle disse valgene. Kan ikke noen bare velge for meg?». «Ny dag, nye muligheter» klinger bra for noen, for beslutningsvegnerne blant oss derimot, kan det være ganske så strevsomt. Valg som oppleves store og viktige for en person, kan for en annen oppleves som rene bagateller. Det er heller ikke gitt at økte valgmuligheter gir økt lykke.

Av Tom Arne Møllerbråten

Noen valg slipper vi å ta. Vi velger for eksempel ikke våre foreldre. Vi velger ikke våre gener. Og det er en del viktige rammer og begrensninger i våre liv vi ikke kan gjøre så mye med. Ja, det er noe i livet vi ikke velger, men det er lite som tyder på at vi er programmerte roboter som bare følger en forutbestemt vei. (Ja, det finnes filosofer som er uenig med meg her.) Hver dag starter med dette enkle, men grunnleggende valget: Skal jeg stå opp, eller skal jeg bli liggende? Hva skal jeg ha på meg? Hva skal jeg ha til frokost? Og slik fortsetter vi med en mengde valg utover dagen.

Ungdom er ikke annerledes enn andre. I valgsituasjoner gjelder det å gjøre så gode valg som mulig. «Hva vil være best for meg?», kan oversettes til «hva vil føre til mest mulig lykke for meg?». Hvilken folkehøgskole skal de velge? Hvilken linje skal de velge? Hvilke valgfag skal de velge? Så har vel de fleste folkehøgskoler erfaring med at det av og til blir skolebytte, oftere linjebytte og enda oftere valgfagsbytter. Og mens de går hos oss skal de velge studier for neste år. Hva skal de bli? Hvor skal de studere? Hvem skal de bo sammen med?

Her kommer i hvert fall tre sider ved det å ta valg som kan være lurt å tenke gjennom.

1. Jo flere ting vi har å velge mellom, jo vanskeligere er det å være sikker på at vi har gjort det optimale valget, og desto større er risikoen for at det finnes noe bedre et annet sted.

Hvis det er sant at vi alltid søker å gjøre det optimale valget, vil sjansen for å treffe riktig synke med antall valgmuligheter. «Når tallet på valgmuligheter øker, innser vi nemlig

«Vi har altså økt tilfredshet når vi har fra to og opp til fem valgmuligheter, men deretter synker tilfredsheten kraftig.»

at vi *ikke* kan foreta det beste valget. Våre mentale lommekalkulatorer har en tendens til å gi opp allerede når antall valgmuligheter overstiger fem (den nedre grensen for vår korttidshukommelse.)» (*Nextopia*, Micael Dahlén) Vi har altså økt tilfredshet når vi har fra to og opp til fem valgmuligheter, men deretter synker tilfredsheten kraftig.

Det vil altså oppleves mer utilfredsstillende å velge ett av tjue valgfag enn å velge ett av fem. Og hvis du har tusen studiemuligheter, er det nesten helt umulig å være sikker på at du har valgt det beste studiet for deg. Det er ikke uten grunn at mange hele tiden går rundt og tviler på sine beslutninger.

2. Tilfredsheten ved våre beslutninger reduseres dersom de kan omgjøres.

Generasjonen vi i dag har på våre folkehøgskoler kalles av og til for «maybe attending generation». På Facebook heter innstillingen nå «Interessert», tidligere het den «Kanskje». Mange velger å trykke på denne når de blir invitert på et arrangement. Kjennetegnet på generasjonen er at man er redd for å ta bindende valg og søker hele tiden muligheten for å omgjøre valget. Det ligger en vegring mot at valget skal få konsekvenser.

Paul Otto Brunstad skriver i sin bok *Beslutningsvegring* at det å være voksen i stor grad handler om «å gjøre valg, vurdere konsekvensene av dem og ta ansvar for det man har gjort. Handlinger får følger, på den måten skapes karakter og identitet.» Bør vi hjelpe elevene våre til å stå for valgene de gjør?

Brunstad skriver videre: «Angre- og bytteretten fører lett til at tanken aldri faller til ro. Ennå urealiserte alternativer som fortsatt kan velges, blir liggende som uroskapende

og uforløste muligheter». Vi ønsker jo å være snille. Vi strekker oss når elever vil bytte linje eller valgfag. Men er vi tilstrekkelig bevisste på at vi dermed også skaper mer uro og utilfredshet enn hvis vi hadde holdt mer igjen?

3. Det krever viljestyrke å foreta valg. Beslutningstretthet inntreffer når vi har svekket viljestyrke.

Viljestyrken er som et batteri som tappes etter hvert som vi bruker den. Vi er best i stand til å ta gode valg når vi er uthvilte og mette. De dumme valgene foretar vi når vi har tatt mange beslutninger og brukt opp mye av energien.

Etter å ha gått gjennom en butikk og foretatt mange valg om hva vi skal ha og ikke ha, vurdert pris og kvalitet gjennom hele ruta, er vi slitne når vi kommer til kassa. Og i den situasjonen er vi derfor et lett bytte for alle varene som er satt opp rundt i det området. En ekstra sjokolade, eller noe annet vi egentlig ikke trenger, men som vi da ikke klarer å si nei til.

Eller når vi har tatt mange harde beslutninger på jobb, så er det lett å gjøre noe dumt når vi kommer hjem eller når det blir kveld. Utmattet lar vi dårlige vaner ta kontroll, for vi har ikke energi til å si nei. Så lett da å bestille noe på nettet som vi egentlig ikke trenger.

Et viktig mottiltak her er å jobbe med å få gode vaner inn i automatisk rutine. Da bruker vi ikke energi på det. (Les mer om dette i f.eks. *Viljestyrke* av Roy F. Baumeister og John Tierney, eller *Kunsten å forme livet* av Stian Kilde Aarebrot.)

Siden livet består i for en stor del å ta valg, helst kloke valg, bør vi aktivt sette fokus på dette i folkehøgskoleåret. Det er en viktig del av dannelsen. Og dannelse, det liker vi! •

En liten vandring med Søren Kierkegaard

Gå dig dine bedste tanker til

Det gælder om at fine en Sandhed, som er Sandhed for mig, at finde den ldet, for hvilken jeg vil leve og døe.

Av Geir Ertzgaard,
lærer på Solborg folkehøgskole

Gjenkjennelse er kanskje det viktigste en god historieforteller kan gi deg. Å se deg selv i fortellerens historie, få deg til å tro på det du leser, identifisere deg med mennesker, miljø, tankesett. Det er gjennom å kjenne seg igjen i Søren Kierkegaards liv at tekst og filosofi får liv. Akkurat som med troen - det er erfaringene som gir den mening. Å finne en sannhet som var en sannhet for meg, som jeg kunne gi livet for, livsmening, det var ungdomstidens prosjekt. Å velge.

Ved Gilleleje. 6 mil nord for København, et par timer med toget, ikke så langt fra Grundtvigs Højskole i Hillerød, ligger Gilleleje, en liten dansk by ved Kategat. Fra klippene mot nord ser du langt, nesten til Sverige

og hvis du kan forestille deg det helt til Skagerak og Norge på den andre siden.

Gilleleje er et smukt feriested, og det var hit Søren Kierkegaard dro for å komme vekk fra storbyen noen mil lenger sør; for å klarere hodet, for å få avstand til de kneblende tankene fra de vonde opplevelsene i København. 20 år gammel, etter å ha opplevd noen eksistensielle kriser, tapet av begge søstrene i barsel. Alene, full av angst forsøkt døvvet i festkultur og det glade liv i Kongens by.

En dag er han ute og prøver å vandre av seg de tunge tankene langs klippene, idet stormen blåser opp. Frykten tar ham, han føler seg om mulig enda mindre enn han noen gang har gjort før. Det er her han finner ordene som innledet denne teksten.

En reise du kan ta. Reisen opp til Gilleleje er en reise Kierkegaard gjorde mange ganger, og det er en reise du kan gjennomføre når som helst. Der har «Kierkegaard by nature» (<http://www.kierkegaardbynature.com>) laget en vandringsrute langs klippene ved havet, med 12 stoppesteder akkurat hvor Kierkegaard selv gikk sine faste ruter. På hvert stoppested er det en plakett, og på den tilhørende appen (Useem), finner du sitater fra Kierkegaards tekster med sitater, bilder, og refleksjonsspørsmål rundt de varierte

sitatene. Som for eksempel post 11: *Ethvert Menneske, hvor ringe begavet han end er, hvor underordnet hans Stilling i Livet end er, har en naturlig Trang til at danne sig en Livs-Anskuelse, en Forestilling om Livets Betydning og dets formaal.* (Enten - eller, 1843)

Refleksjonsspørsmålene som følger er:
Hvad vil det sige at filosofere?
Hvad har særlig betydning for dig og dit liv?
Hvilken betydning har det at finde meningen med livet?

Enkle, kanskje banale spørsmål kan man jo tenke. Men er det sant, når nyere forskning viser at dagens ungdom ikke er opptatt av meningen med livet, selve livet er meningen?

Det er en kort tur fra København, men det kan være en lang reise i eksistens. Det er en reise verd å sette av tid til.

Jeg hadde en gang en drøm. I min spede ungdom som lærer og famlende kristen folkehøgskolepedagog kikket jeg forvirret og misunnelig over gjerdet til de frilynte som hadde sin helt egen tenker - Grundtvig. Vi hadde ingen andre å se opp til enn Jesus. Nikolaj Grundtvig strålte mot meg som en sol fra den andre siden av gjerdet, men bare noen av strålene traff på vår side - det var ikke vår sol, og vi trengte vår egen.

Så kom jeg over boken *Livet må forstås baglæns, men må leves forlæns* av Peter Thielst (1994), og jeg begynte å utforske ideen om Kierkegaard som den kristne folkehøgskolebevegelsens Grundtvig. Jeg oppdaget at ingen hadde tenkt den tanken før. I vestlig, spesielt europeisk pedagogisk tenkning, var det bare én liten bok om Kierkegaard som pedagog - På tross av at han står bak *en av de aller mest siterte pedagogiske formuleringer vi har, om å «forstaae det, han forstaaer».*

Det var langs klippene i Gilleleje at Kierkegaard som 20-åring midt i en eksistensiell krise fant ut hva han trengte: En idé å leve og dø for. For meg som litt engstelig og tapt ung pedagog ble det en rollemodell for en kristen folkehøgskolepedagogikk. Kierkegaard var ung, gjenkjennelig, med refleksjoner basert på livets harde realiteter, kristelig uten at det forsvant i Grundtvigs make-løse og til tider tungt fordøyelige danske strofer. Og ingen ting trumfer gjenkjennelighet. Siden den gang har jeg hatt med meg Kierkegaard.

Valgene. Sentralt står valgene. Øyeblikkene. Om å velge seg selv, eller å velge å være noe annet. Å gå seg vill i livets mange veikryss, eller finne noe som holder i stadiene på livets vei, «et Punkt udenfor verden, ved Hjælp af dette skal du bevæge Himmel og Jord.»

«Kjernen hos Kierkegaard er den enkeltes ansvar for sine valg, om å finne en forankring som hjelper en til å gjøre de gode valg for livet.»

Kjernen hos Kierkegaard er den enkeltes ansvar for sine valg, om å finne en forankring som hjelper en til å gjøre de gode valg for livet. Det unike med Kierkegaard er at tankene har en praktisk forankring, basert på egne erfaringer, og det er erfaringer som en hvilken som helst 20 år gammel ungdom kan kjenne seg igjen i på klippen av det voksne livet. Det er mat for morgensamlinger, der Kierkegaards opplevelse i stormen er en historie elevene mine har kjent seg igjen i gjennom 20 år. Det er tema for undervisning i karriereveiledning og om det å bli voksen: Ved å bruke Kierkegaard gir jeg rammer for en måte å forholde seg til voksenlivet på, og møte de mange valgene. I veiledningssamtaler et eksempel for elevene å spille seg i, tekster å reflektere over.

Kierkegaard i pandemien. Kierkegaard er aktuell. Det er bare å tenke på den aktuelle situasjonen vi lever i nå.

Hva tas fra oss - og elevene? Friheten, bevegelsesfriheten, smått knuste drømmer, og påminnelsen om sårbarhet. Å gi meg et fast punkt og jeg skal bevege verden. For Kierkegaard er det troen, det er noe som oppdages i øyeblikket, i møte med den eksistensielle angsten over egen tilkorkommenhet.

Mening i det meningsløse, for oss som kristne pedagoger å tilegne Dig det Christelige, og da skal det vise Dig et Punkt...».

Les. Kierkegaard skrev masse, og på tross av at det bygger på ung erfaring, er mye av det tungt og utilnærmelig. Derfor er det mange, inkludert meg, som opplever at den beste veien inn i Kierkegaards verden er via andres tolkninger. Spesielt tre bøker har vært nyttige for meg: Joachim Garffs *Søren Kierkegaard, en biografi* (2000) Peter Thielsts og Jens Ejrupps *Vælg dig selv* (1995) og den tidligere nevnte bok av Peter Thielst. Tre bøker som gir innsikt i Kierkegaards liv, og er en hjelp til å forstå hvorfor den danske filosofen er så aktuell. Han er våre 20 år gamle elever.

Ta turen til Gilleleje. Ta turen til Gilleleje, gå gjennom skogen og langs klippene. Stopp ved stoppestedene og hør Kierkegaards tale. En sti med 12 punkter. Les disse punktene, reflekter over de og se hva du kan hente inn i din egen praksis som folkehøgskolemenneske. Jeg tror du vil finne levd liv og tenkte tanker som gir mening til den rollen vi har.

God tur! •

Les mer om Kierkegaard på side 44-46.

Foto: Lucia, Unsplash.com

Kan kristne stemme på populistere?

Av Øyvind Håbrekke, Tankesmien Skaperkraft, bidragsyter i boken *Is God a Populist?*

«Ungarn søker kristne verdier, men stenger grensene for flyktninger og immigranter. Hvor ble det av den barmhjertige samaritan?» Slik introduserte Tømm Kristiansen en reportasje fra Ungarn i NRK-programmet Urix i høst.

Hvilket bilde av kristendom er det som tegnes for nye generasjoner når politiske ledere som ungarske Victor Orbán, Sverigedemokraternas Jimmie Åkeson og populistiske partier vil stenge grensene for flyktninger for å beskytte Europas kristne arv? Argumentene er kjente også her i landet.

Populistisk makt. Europas politiske landskap er i endring. Populistiske bevegelser får makt. I Sverige har Sverigedemokraterna fullstendig endret det politiske landskapet, og de etablerte partienes avvisning har lammet de politiske prosessene i lange perioder. Det tyske Alternative für Deutschland har de siste årene fått sitt store gjennombrudd og får over 20 pst. av stemmene i flere delstater. I Italia har de populistiske partiene ledertrøyene på. Polen styres av det nasjonalkonservative og høyrepopulistiske PiS-partiet. I USA har Donald Trump endevendt det politiske livet i Washington DC og innført helt andre standarder for hva en president kan tillate seg.

Ukristelig? Hvordan bør norske og europeiske kirker svare når nasjonalistiske og populistiske krefter hevder å være kristendommens fremste forsvarere? Hvordan skal vi som kristne møte disse stemmene?

Bør vi ikke kalle en spade for en spade? Når de splitter og skaper fremmedfrykt, er det ikke enkelt å slå fast at det er ukristelig? Bør ikke kirken og samfunnsengasjerte kristne i Bibelens navn advare mot å stemme på disse farlige kreftene?

Jeg vil advare mot å trekke for raske konklusjoner.

Velgerne er ikke dumme. Populisme kan forstås som en reaksjon på sviktende tillit og troverdighet til samfunnets institusjoner og styrende eliter. For to år siden kom det frem i Eurobarometer, en bred spørreundersøkelse i flere europeiske land, at 60 pst. av EU-borgerne tenderer til ikke å stole på sin nasjonale regjering eller parlament.

Det er mulig at man kan leve med det i godværsdager. I andre tider, som en pandemikrise som vi nå opplever, kan det være en stor trussel.

Globalisering og nyliberalistisk politikk

har bidratt til fremmedgjøring og usikkerhet. Brede velgergrupper søker tilhørighet og trygghet. De har behov som de etablerte partiene ikke fanger opp. I flere land har korrupte politikere og ledere svekket tilliten både til de etablerte partiene, de offentlige tjenestene og rettsvesenet.

Det er en forenklet forestilling at velgerne bak de populistiske partiene bare er kunnskapsløse og fremmedfiendtlige som først og fremst bør ignoreres eller bekjempes.

Mange europeiske velgere har opplevd at de får valget mellom enten korrupte politikere de ikke kan stole på, og en tilsynelatende forfriskende stemme utenfra som vil «rydde opp». Da kan det siste være et fristende alternativ, selv om vedkommende har populistiske trekk og noen enkeltstandpunkter du ikke liker.

«For to år siden kom det frem i Eurobarometer, en bred spørreundersøkelse i flere europeiske land, at 60 pst. av EU-borgerne tenderer til ikke å stole på sin nasjonale regjering eller parlament.»

De andre. Det er store forskjeller mellom politikerne som ofte benevnes som populistere. Victor Orbán, Matteo Salvini, Marine Le Pen, Jimmie Åkeson og Sylvi Listhaug er ulike og kan ikke nødvendigvis sammenliknes. Også landene og konteksten er ulike.

Et fellestrekk i budskapene til flere av disse er likevel at de skaper et skarpt skille mellom «eliten» og «folket». «Folket» omtales gjerne også slik at bare deler av befolkningen faller innenfor. Videre er det også et trekk at enkelte grupper får status som årsak til samfunnsproblemer, noe som også kan gi grobunn for farlige fiendebilder.

Som oftest er det innvandrerbefolkningen, og særlig muslimer, som kategoriseres som annenrangs borgere og som «de andre». I tillegg ser vi også i Polen at LHBT-miljøer defineres ut slik at det bidrar til stigmatisering og utrygghet.

Politiske ledere som står for likeverd og fellesskap må stå opp mot angrep på enkeltmennesker og utsatte grupper.

Det politiske motsvaret til populismen kan likevel ikke bare være et nei eller en kon-

stant avvisning. Det må også innebære å lytte til ulike velgergruppers spørsmål og behov. Og det må innebære økt engasjement for å bygge bærekraftige demokratier med tillit mellom de styrende og de styrte.

Kirkens svar. Men flasketetuten peker i høyeste grad også på Europas kirker. I Skaperkrafts bok *Is God a Populist?*, gir vi mikrofonen til ledende teologer for å svare på fremveksten av populisme som påberoper seg å forsvare kristendommen.

Det er mange kirkelige stemmer i offentligheten, men kirkene må i enda større grad å bidra til å forme kristendommens ansikt i det offentlige rom.

Nye generasjoner av kirkegjengere må lære hvordan de kan bære med seg kristen tro

og tanke i politikk og samfunnsliv – ikke bare i klimapolitikk og utvalgte etiske spørsmål, men for å delta i en bredere samfunnsbygging for demokratiet og dets grunnverdier.

Bretherton og Moltmann. Som den anerkjente teologien Luke Bretherton skriver i kapittelet «Why politics matters»: «Politics is a faithful way Christians attend to and receive creation and our fellow creatures as gift».

I tillegg til å mobilisere til bredt samfunnsengasjement, må kirken også forsvare troens innhold. Den kan ikke sitte stille når ledende politikere forteller at kristendommen i vår verdensdel skal forsvares ved å bygge gjerder og murer som skal holde flyktningene ute.

En av verdens fremste nålevende teologer, Jürgen Moltmann, viser i sitt kapittel i boken til kirkens universelle grunnlag: «This idea of *Alle Menschen werden Brüder* (all people become brothers) is central to how Christians today are encouraged to view those around them, regardless of their religion, race, nationality or other identity markers used to

<< *divide humankind.*>>

Bibelen gir ikke fasiten på politiske utfordringer. Derfor kan kristne være uenige, både om innvandringspolitikk og i andre politiske spørsmål. Det er heller ikke kirkenes oppgave å fortelle sine medlemmer hvem de skal stemme på. Men her viser Moltmann et etisk grunnlag som ingen som vil påberope seg kristen etikk kan komme unna.

Moltmann, som også var tysk soldat under andre verdenskrig, mener kirken i sin ideelle tilstand er på menneskehetens side og derfor er inkompatibel med nasjonalismen.

Bretherton, viser på sin side hvordan forståelsen av det menneskelige fellesskapets universelle karakter står sentralt i kristen etikk. I følge Bretherton bryter det derfor med kristen etikk «når populismen hevder å representere hele folket med interessene til en del av befolkningen.»

Identitet og tilhørighet. Menneskehetens universelle samhørighet er ikke til hinder for at nasjonene er sentrale fellesskap. I mange land er de også viktige for identitet og tilhørighet. Men denne samhørigheten innebærer en forpliktelse: All politikk må søke det felles beste.

Våre forpliktelser går også utover landegrensene. I dette ligger en sterk utfordring både til Europas kirker, men i høyeste grad også til Europas ledere som står på skuldrene av en kultur sterkt preget av kristen tenkning.

Undersøkelser fra flere land viser likevel, interessant nok, at det ikke er de aktive troende som først og fremst stemmer på populistiske partier. For populistenes bruk av kristendommen handler ikke først og fremst om tro, men om identitetspolitikk; om tilhørighet og kultur.

Populismens fremvekst viser at det nettopp er skapt et rom for slike markeringer av identitet. De etablerte partiene har ikke

«For populistenes bruk av kristendommen handler ikke først og fremst om tro, men om identitetspolitikk; om tilhørighet og kultur.»

maktet å lytte til velgernes behov for tilhørighet og fellesskap i en verden i stadig endring. Den politiske eliten har gjennom manglende lydhørhet og i flere land også ved korrupsjon, med rette mistet legitimitet.

Derfor er det heller ikke nødvendigvis riktig eller konstruktivt å sette kristendom og de populistiske bevegelsene opp mot hverandre som motsatser.

Populistisk budskap bekrefte. Ifølge bokens medforfatter Ulrich Schmiedel fører det til at populistenes budskap bekrefte, snarere enn konfronteres. Fordi populistenes hovedtese er at eliten tolker alt, også kristendommen, slik at det passer dem selv og ikke «folket», som de populistiske lederne hevder å representere.

Kanskje kan biskop Heinrich Bedford-Strohms respons til den bayerske delstatspresident Markus Söders (CSU) forslag om å henge kors i offentlige bygg i 2018, vise vei for en kirkelig respons. Han insisterte på at «... staten ikke kan bestemme hva et kors skal eller ikke skal bety». Videre slo han fast at «... korsets betydning kan ikke reduseres til et tegn på et hjemland (heimat)». Dermed viser biskopene at kristen tro og kristne symboler går langt utover det politiske rommet. Bayersk kultur kunne på den måten både få romme kristenarv og gi plass for mennesker med annen tro.

Det felles beste. Tilbake til spørsmålet i innledningen. Når populistiske politikere splitter og skaper fremmedfrykt, er det ikke enkelt å slå fast at det er ukristelig? Bør ikke kirken og samfunnsengasjerte kristne i Bibelens navn advare mot å stemme på disse farlige kreftene?

Jeg vil mene at svaret bør være ja på det første spørsmålet, men ikke på det andre. Poli-

tikk og politiske budskap som skaper skiller mellom «oss» og «dem», som splitter og skaper fremmedfrykt, er i strid med kristen etikk. Den viktige nyansen i det første spørsmålet er «når de splitter og skaper fremmedfrykt». Det er deler av disse aktuelle populistenes budskap som er i strid med kristen etikk.

Men å plassere hele deres politiske program og budskap slik vil ikke kunne forsvares. De bidrar ofte til å påpeke svakheter i de etablerte politiske partienes programmer som velgere kjenner seg igjen i. Mange velgere vil derfor også lett oppleve en slik kategorisering slik at de selv blir plassert utenfor rammen av den kristne etikk.

Det politiske landskapet er komplekst og fullt av nyanser og paradokser. Det er ikke kirkens oppgave å fortelle sine medlemmer hvilke partier og politikere de skal stemme på. Men kirken skal påpeke urett, overtramp og utfall mot enkeltmennesker og sårbare grupper.

Menneskeverd og felles beste. For å oppsummere kan vi peke på to sentrale begreper i kristen etikk som må være grunnlaget for kirkens svar. 1. Det universelle kristne menneskesynet der menneskeverdet gjelder alle. 2. Plikten til å søke det felles beste.

Det felles beste (engelsk: The common good) var også sentralt i pavens budskap på første påskedag da han appellerte til verdens ledere om å stå sammen i møte med pandemi og Koronakrise.

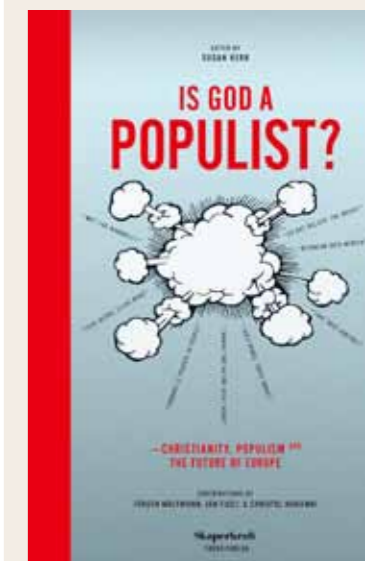
Dette utgjør et unikt og inspirerende utgangspunkt for kristne til å stå i fremste rekke når det fremtidige Norge og Europa skal bygges. I en krise som vi nå står opp vil mange steiner snus og våre samfunn gjenoppbygges, rekonstrueres og videreutvikles på samme tid.

Der må vi være med! •

FAKTA:

Is God a populist? Christianity, Populism and the Future of Europe

er utgitt av Tankesmien Skaperkraft på Frekk Forlag og kan bestilles på isgodapopulist.com.

Tankesmien Skaperkraft

har som formål å stimulere til refleksjon, bidra til debatt og engasjere til aktiv samfunnsbygging. – Skaperkraft baserer seg på individets egenverdi og vårt felles ansvar for utvikling av et bærekraftig og inkluderende fellesskap. – Skaperkraft er inspirert av Bibelens grunnleggende verdier og klassisk kristen tenkning.

Oppgjør med urealistisk samfunnsborger-ideal i ny bok

Du trenger ikke få med deg alle nyhetene

Av Tom Arne Møllerbråten

Det finnes et ideal om at borgere skal ha «en viss kunnskap om politiske aktører, om deres standpunkt og om aktuelle saker». Da kan de selv gjøre seg opp en mening om samfunn og politikk og være aktive i demokratiet. Valget av Donald Trump og Brexit står for mange som eksempler på at borgerne ikke var informerte nok. Noen vil kanskje hevde at uinformerte borgere er en trussel mot demokratiet. I boken *Informerte borgere?* vil en forskergruppe holde fram et annet ideal og legge vekt på noe annet enn ren informasjonsinnhentning. Å ha et godt orientert nettverk er viktigere enn å selv ha inneha mye informasjon.

I folkehøgskolen har vi som en av bærebjelkene våre at vi skal være med å skape gode samfunnsborgere. Dette er en del av

dannelsestanken vi har i ryggmargen. Og for at elevene skal kunne ta politiske valg, må de utrustes med kunnskap, kritisk tenkning og evnen til å tenke konsekvenser av sine valg. Slik sett er vi med på å bidra til prosessen med å skape informerte borgere. Da vil de kunne ta gjennomtenkte valg.

Skrot idealet. Likevel viser dette forskningsprosjektet at det er svært vanskelig for folk å få oversikt over så mye informasjon som trengs. Idealet om den informerte borger er «ekstremt urealistisk», for ingen «kan i dag være i nærheten av mer enn en overfladisk oversikt over en flik av de temaene» en burde. Idealet bør skrotes, også fordi det ikke er «nødvendig å være godt informert for å være en god borger, og det er ikke gitt at en ideell informert borger vil være god».

Verdier og mål. Borgerne har to oppgaver: «For det første å velge de verdiene og målene samfunnet skal bygge på, altså velge politikken, og, for det andre, passe på at det politiske systemet gjør sitt beste for å oppnå disse målene og etterleve de verdiene.» Men dette avhenger ikke av at hver enkelt selv må drive med «omfattende og dyptpøyende informasjonsanking» og «selvstendig vurdering» av dette. «I praksis baserer vi oss på vurderinger gjort av andre – folk vi mener er velinformerte og grovt sett har de samme verdiene og målene som oss selv. Vi er alle ulike grader av omtrentlig informerte og periodevis overvåkende.»

Derfor er det ikke viktig om en person får med seg nyheter nok, men vi kan «heller bekymre oss for om en beredt borger har gode venner både på og utenfor Facebook, noen

å diskutere saker av felles interesse med, og opplever avstand eller nærhet til meningsfulle fellesskap som kobler borgerne til en større, mangfoldig, offentlighet.» Det er dette forfatterne legger i *offentlig tilknytning*, som er det mer realistiske idealet vi bør ha.

Flokkimmunitet. For et samfunn er det da ikke et problem at ikke alle har all kunnskap, så lenge «det er nok folk som overvåker en situasjon, og som kan utløse en alarm hvis et problem oppstår, og så lenge det er nok folk som hører alarmen, vil vi kunne anta at så lenge ikke alarmen ringer, er det ikke noe å bry seg om.» Vi beskyttes av en slags flokkimmunitet! Det er kanskje ikke optimalt, men realistisk. Det vil likevel være en utfordring at noen ikke har det nettverket de trenger som kan hjelpe de å orientere seg, verken hjemme, i venneflokken eller via sine sosiale medier. Sosiale medier er for mange en nyhetskanal, men svært få poster selv der eller deltar i debatter. Så hvem du følger eller er venn med har derfor stor innvirkning på hva du får i feeden din.

Hva bør vi som samfunn gjøre for å legge til rette for å fremme en sterkere offentlig tilknytning og overvåkning? Forfatterne nevner tre tiltak:

- For å sikre en viss overvåkning av offentligheten må det tilbys gratis kvalitetsinformasjon gjennom de medier borgerne bruker. (NRK, TV2, Biblioteker, Kulturhus, etc.)
- **Styrke borgernes mediekompetanse**, i det ligger det «tekniske ferdigheter, brukspraksiser og kritisk forståelse for mediens struktur og innhold». Særlig det siste er det behov for, ikke bare gjennom skolesystemet, men også overfor voksne borgere.
- **Styrke møteplasser** der folk med ulike syn og brennende engasjement kan møtes.

Folkehøgskole. Jeg opplever dette som relevant og virkelighetsnært også inn i vår folkehøgskolehverdag. De to siste punktene går jo rett inn i hverdagen vår. Denne boken er full av ny informasjon og spennende tanker. Jeg har her ikke berørt kapitlene om mediebruk, nyhetsbruk, sosiale medier, kulturbruk eller sosiale klasser, som er verdt å sjekke ut. •

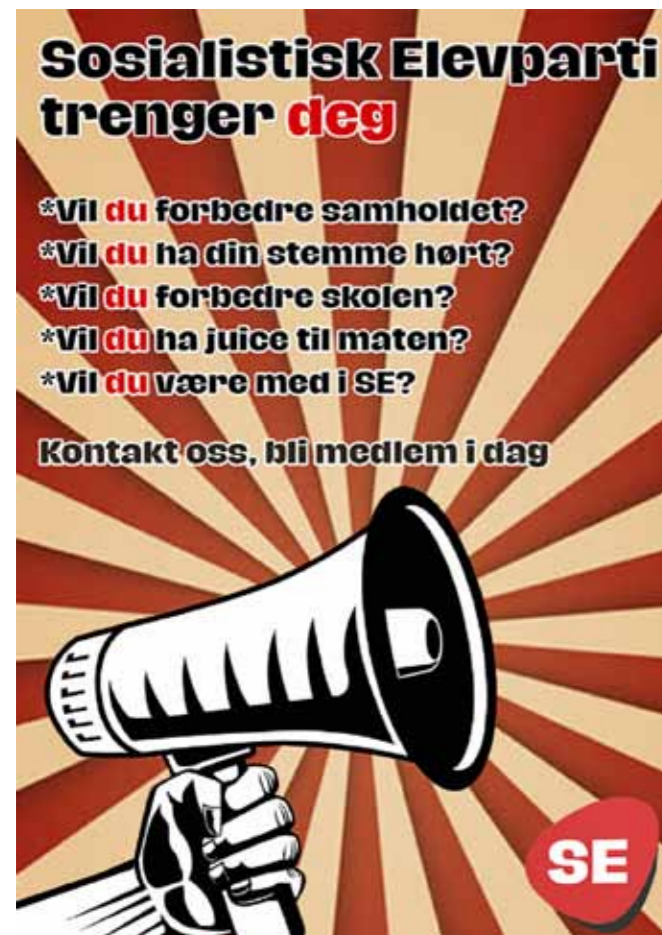
Kartet viser hvilke typer mediebruk som typisk opptrer sammen (og ikke) i befolkningens medierrepertoar. De to aksene i kartet antyder hovedforskjellene mellom folk – først og fremst mellom bruk av tradisjonsmedier kontra nyere medier (vertikal akse) og ulik grad av interesse og eksponering for politisk innhold og tradisjonelle nyheter (horisontal akse).

Figur: Hentet fra boken Informerte borgere

Tabell 3.2. Nordmenns viktigste nyhetskilde, etter aldersgruppe. Prosent

	Under 30 år	30–44 år	45–59 år	60+ år	Totalt
N =	307	433	570	753	2064
Nyhetsendringer på TV	5%	12%	32%	38%	23%
Nyhetsendringer på radio	4%	9%	12%	11%	9%
Papiraviser	2%	4%	7%	17%	8%
Betalte nettaviser	7%	7%	11%	8%	8%
Gratis nettaviser	65%	58%	31%	14%	40%
Sosiale medier	12%	7%	4%	5%	7%
Slikke med folk	3%	2%	2%	7%	4%
Andre kilder	2%	1%	1%	1%	1%
Følger ikke med på nyheter	2%	1%	1%	0%	1%

Sosialistisk elevparti kom først

Deretter fulgte Fellesskapspartiet og så dukket Elevpartiet de grønne opp. Elevrådsvalget var i gang.

Av Benedicte Hambro,

lærer på Ringerike folkehøgskole

Vårt ønske var å skape engasjement rundt elevrådsvalget og få et elevråd som hadde en plattform å jobbe for, forteller Karine Risnes, lærer på Ringerike folkehøgskole.

Juice til folket. Plutselig dukket det opp plakater i mellomkrigstidens formspråk. Kraftplakater som ikke levnet noen tvil om «Sosialistisk elevpartis» kampsak: Juice til folket! Skolen hadde nemlig kuttet ut juice av økonomiske og helsemessige årsaker. Noe som falt mange elever tungt for brystet.

Ikke lenge etter kom «Fellesskaps-

partiet». De hadde skjønt at juicekampen var viktig, men frontet også fellesskapet og ville arbeide mot utenforskap i tillegg til å jobbe med elevrådets rolle i å skape et godt miljø.

Det tok ikke lang tid før «Elevpartiet de grønne» var på banen. Også de skjønte kraften i juice til folket, men de modererte seg til en dag i uken og frontet det grønne alternativet på skolen og å donere mest mulig av budsjettet til gode formål knyttet opp mot miljø/klima.

Demokrati og Raftostiftelsen – Vi fikk ideen på demokratiseringskurset med

Raftostiftelsen og Bjørnar Dahle under Folkehøgskoleuken 2019. Målet var å øke reel læring om demokrati og demokratiprosesser gjennom et elevrådsvalg, fortsetter Karine Risnes. – Etter å ha tygget litt på ideen, laget jeg en oppskrift som elevene kunne følge og ventet spent. Elevene hadde en uke på å stifte partier, lage partiprogram og komme med et budsjettforslag. Skolens ledelse mente det måtte være en sum som krevde et skikkelig budsjett og stilte kr. 20.000,- til rådighet.

Partilederdebatt. Alle partiene måtte ha partileder og nestleder og stille med valglistene med minst åtte delegater. Kvelden før valget var det partilederdebatt kyndig ledet av leder for pedagogisk råd, Einar Lindhjem, og sendt direkte på youtube. Det ble en overraskende livlig, og til tider humoristisk, debatt med stor aktivitet fra salen. Det var umulig å forutsi utfallet av valget etter debatten.

87 prosent valgdeltagelse. Fellesskapspartiet vant med Sosialistisk elevparti på andre plass. Elevpartiet de grønne ble også representert. Etter valget konstituerte det nye elevrådet seg og budsjettforhandlingene førte blant annet til at skolen serverer juice en gang i uken – med oppfordring om moderasjon. Elevrådet har også tatt initiativet til flere elevstyrte aktiviteter i løpet av ukene som er gått etter valget og har foreløpig vært tro mot valgkamploftene.

Oppskrift. – Vi deler gjerne oppskriften på opplegget med andre skoler. Det har vært utrolig spennende og oppmuntrende å se hvordan elevene har tatt utfordringen, gått inn i det med engasjement og entusiasme og tatt ansvaret på alvor, avslutter Karine Risnes. •

Folkehøgskolepedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge

Av Johan Lövgren

Folkehøgskoleorganisasjonene i Norge har i mange år drømt om å kunne starte en egen lærerutdanning for folkehøgskoleansatte. De seneste årene har FHF og NKF arbeidet sammen med Universitetet i Sørøst-Norge for å få til en PPU (Praktisk Pedagogisk Utdanning) som er spesielt tilpasset folkehøgskolenes behov. Vi kan nå presentere et slikt tilbud som et 50% studium over to år fra høsten 2020.

Det første året av studiet tar studentene 30 studiepoeng på USN med fokus på folkehøgskolens pedagogikk og praksis. Dette året er spesielt tilpasset folkehøgskoleåret slik at studentene skal miste minst mulig arbeidstid på sin skole. Praksis på seks uker vil kunne gjennomføres på egen skole og arbeidsoppgaver med innleveringer vil relateres direkte til arbeidet som folkehøgskolelærer. To kortere samlinger med obligatorisk oppmøte blir holdt under skoleåret, men hovedtyngden ligger på en ukers samling i begynnelsen av juni 2021. Denne første delen av studiet er et betalstudium som koster 37 000 kroner. Medlemmer i FHF og NKF vil få dekket 5000 kroner av dette fra sin fagforening. Vi regner også med at skolene legger til rette for at ansatte kan gjennomføre studiet, både praktisk og økonomisk.

De av deltakerne som ønsker å gå videre for å få full undervisningskompetanse vil skoleåret 2021-22 følge den PPU som tilbys for allmenn skole ved USN. Dette året kan derfor ikke på samme måte tilpasses folkehøgskolenes behov, bl.a. må studentene gjennomføre 6 ukers praksis på allmenn skole.

Opptak gis til søkere på to nivåer:

Studenter med gjennomført masterstudium eller med bachelor i formings- eller idrettsfag (med gjennomsnitt karakter C) kan søke opptak til begge delene av studiet og får etter eksamen en fullverdig PPU tilsvarende 60 stp.

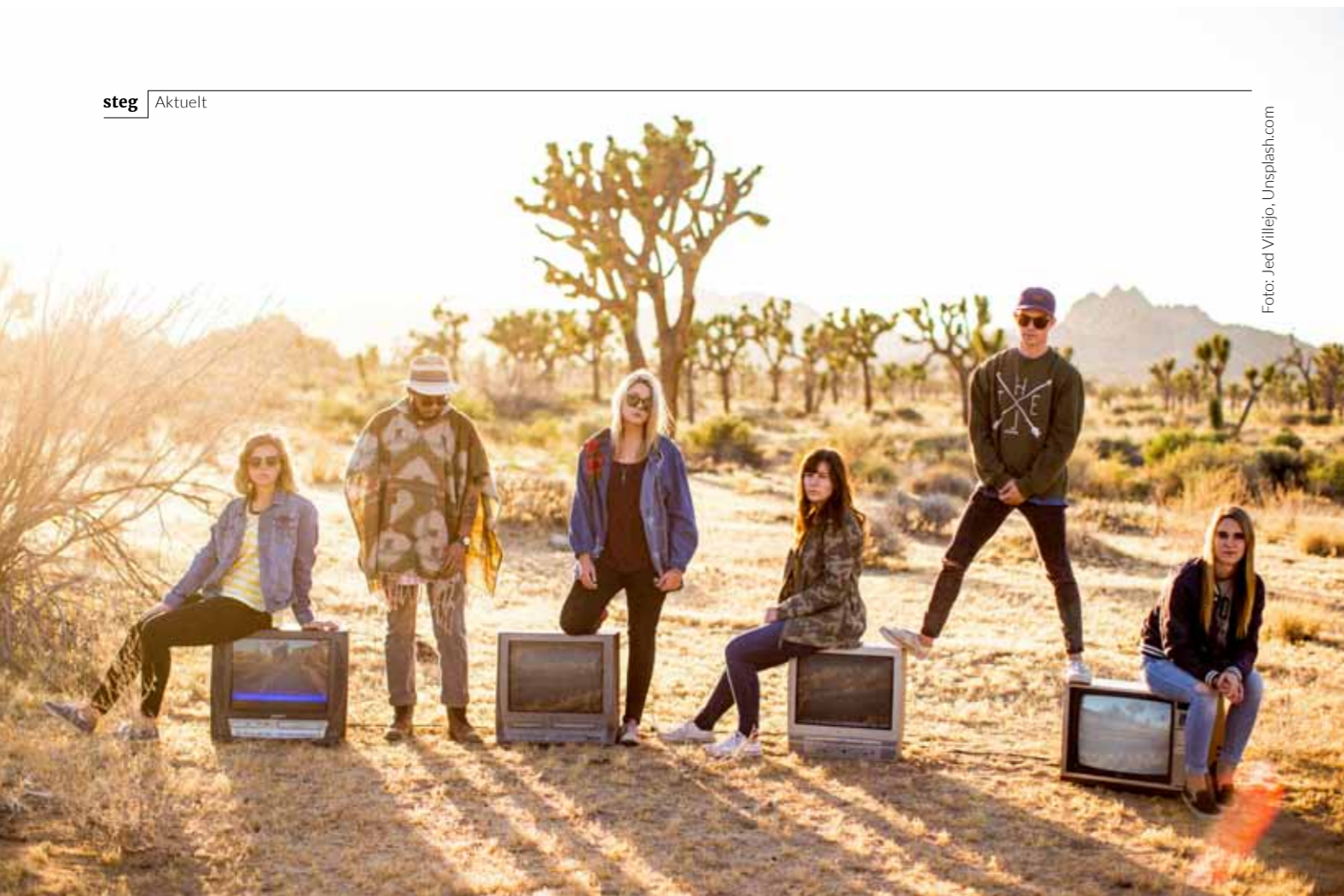
Studenter med studiekompetanse kan tas opp til det første året med Folkehøgskolepedagogikk og får 30 stp. for gjennomført studium.

Dette tilbudet utgjør en unik mulighet for å kombinere arbeid ved en folkehøgskole med et studium i folkehøgskole pedagogikk. Vi vil også vise til at opptak av studenter med bachelor i formings- og idrettsfag til PPU kun skjer som et unntak som gjelder fram til 2025.

Studiet vil bli en viktig del i å tydeliggjøre den spesielle kompetansen som folkehøgskolene representerer. Vi håper at dette skal bli en felles satsning for hele skoleslaget hvor vi alle tilrettelegger mest mulig for å gi ansatte det kompetanseløft som studiet innebærer. •

For mer informasjon se USNs nettsted:

<https://www.usn.no/usn/no/folkehogskolepedagogikk/>

Mediehverdag, livssynsdanning og kristen tro – presentasjon av forskningsrapport

Av Margunn Serigstad Dahle, førstelektor, NLA Gimlekollen; Team- og produksjonsleder, Damaris Norge

Den typiske folkehøgskoleeleven følger med på flere TV-serier samtidig. Nesten 70 prosent velger å se dem alene.

Dette kommer fram i en undersøkelse blant elever på fire folkehøgskoler. Hele 116 unike serier nevnes som favoritter, og elevene tar i stor grad med seg tidligere medievaner inn i sin nye hverdag. Hvilke konsekvenser har dette for folkehøgskolens allmenndannende formål? Hvilke nøkler gir mediefortellingene til å møte elevene med en helhetlig formidling av kristen tro?

Hvorfor dette fokuset? Dagens folkehøgskoleelever har vokst opp i et samfunn gjennomvevd av mediebruk og kjenner ingen virkelighet uten internett. Medienes rolle i sosialisering- og dannelsesprosessen generelt så vel som i livssynsdanningen spesielt, må derfor ikke undervurderes. Den kan imidlertid lett overses.

I mylderet av mediefortellinger spiller TV-seriene en stadig viktigere rolle, av flere grunner. Den filmatiske kvaliteten er styrket, tilgjengeligheten har økt via strømmetjenestene, de favner bredt og følges over tid – noe som åpner for sterkere identifikasjon og påvirkning. Når dette koples til at TV-seriene kjennetegnes ved å utforske tabuer, verdikonflikter og sentrale trekk ved samtidskulturen, blir rollen inn mot sosialisering og danning tydelig.

I forhold til den kristne folkehøgskolens kjerneoppgave, er utsagn som dette fra sosiologen Mia Lövhelm særlig talende: «Without question, media plays an important role when it comes to religious socialization in our culture» (2012).

I folkehøgskolehverdagen er det utvilsomt viktig å ha noe kjennskap til typiske verdier, holdninger og tankemønstre i sentrale mediefortellinger for å kunne møte elevene «der de er» i medvandring og formidling.

Hva ville vi – og hvordan gikk vi fram?

Stipendet fra NKF ga meg mulighet, sammen med Damaris-kollega Anne Solfrid Brennhovd som forskningsassistent, til å rette fokus mot elevenes møte med TV-serier. Dette med tanke på hvordan en i folkehøgskolen kan bidra til større mediebevissthet, særlig i forhold til de store livsspørsmålene og kristen tro.

Liker å se noe jeg kan relatere til, spesielt i vanskelige perioder.

Folkehøgskolene Kristiansand, Sagavoll, Solborg og Ålesund var case i forskningen. Som metode var en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ undersøkelse et naturlig valg, med bruk av spørreskjema, fokusgrupper og tekstanalyse. Spørreundersøkelsen, som var myntet på hele elevmassen ved de fire skolene, ble gjennomført to måneder inn i skoleåret, mens den kvalitative undersøkelsen inn mot fokusgrupper skjedde i månedsskiftet april – mai.

«Med tanke på den kristne folkehøgskolens visjon om å la elevene møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv, kan altså ikke relasjonen til TV-serienes mangfoldige livssynsformidling neglisjeres.»

Den kvantitative spørreundersøkelsen var i sin helhet deskriptiv. De tre første spørsmålene av totalt tretten favnet bredere enn TV-serier, for slik å sette seriene i kontekst. Den kvalitative undersøkelsen var dels deskriptiv og dels normativ. Førstnevnte var basert på tekstanalyse med utgangspunkt i livssynsteori. Her tar vi utgangspunkt i handlinger og dialoger i mediefortellingene, med sikte på å identifisere sentrale verdier og ulike syn på menneske, virkelighet og tro. Den normative delen bygget på en apologetisk tilnærming kalt 'dobbel lytting', der vi er

opptatt av å identifisere tilknytningspunkt og spenningspunkt i forhold til kristen tro. Hva kan bekreftes, og hvorfor? Hva bør utfordres, og hvorfor?

Med utgangspunkt i funnene fra spørreundersøkelsen, ble en episode av serien Modern Family (TV2Sumo og Netflix) valgt som case i fokusgruppene.

Hvilke hovedfunn fant vi? Spørreundersøkelsen viser at elevene helt klart benytter seg av den store tilgangen på TV-serier også i det «annerledes» folkehøgskolelivet. Mange følger med på flere, og 116 unike serier nevnes. Over halvparten har begynt å se på nye serier etter at skoleåret begynte. Men selv om mange ser de samme seriene, er det ingen tegn på at de deler seeropplevelsen. Nesten 70 prosent ser TV-serier alene, og flere gir uttrykk for at det skjer rett før leggetid. De fleste mediefortellingene formidles dermed i et slags ekkokammer, med mye input og lite output eller balansering.

Elevene har to hovedbegrunnelser for valg av TV-serier: Serier der handling og kontekst er fjernt fra egen virkelighet, eller serier som er mer realistiske og har berøringspunkt med eget liv.

Et hovedinntrykk fra den kvalitative delen av undersøkelsen, er at flere av elevene har mye kompetanse på teksttolkning, filmatiske virkemidler osv. De er imidlertid lite vant til å sette ord på dette i møte med underholdningsmediene og inn i eget liv. Elevene som var respondenter i fokusgruppene, var imidlertid både positive og engasjerte. De tok poengene og gav seg selv lov til å sette ord på både følelser og tanker. Etter hvert så de også sammenhengene i større grad.

Elevene var umiddelbart enige i at fortellingene i populærkulturen er mer enn bare >>

For livet mitt har ikke noe action, og jeg er ikke en komedie.

Virkeligheten som jeg ønsker jeg kunne være i.

virkelighet, gir umiddelbart en mulighet for å gå mange skritt sammen i refleksjon og undring. En kan videre spørre seg i hvor sterk grad eleven en samtaler med, bevisst eller ubevisst har valgt favorittserier som bekrefter ens egne verdier og livssyn, eller serier som utfordrer egen komfortsone.

Mediebevisstgjøring inn mot folkehøgskoleelevens allmenndanning så vel som deres personlige livstolkning, er altså vesentlig. Dette aspektet er nært knyttet til at den kristne folkehøgskolen «skal være både verdibevisst og åpen». Åpenhet i møte med elevenes livsfølelse og livsverden er her avgjørende. De unges relasjon til TV-seriene vil da ofte kunne fungere som en døråpner til dypere samtaler.

«Gjennomgående er relativismen tydelig, sammen med subjektivism, individualisme og hedonisme.»

Når det så gjelder relasjonen mellom TV-seriene og kjerneoppgaven for kristne folkehøgskoler, der elevene inviteres til å utforske «kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv» sammen med de ansatte «i respekt for elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg», gir fokuset på TV-serier mange muligheter.

Praktisk postmodernisme. Mylderet av serier illustrerer at det viktigste er å kjenne til de mest typiske verdiene, holdningene og per-

spektivene som formidles. Ofte er det underliggende livssynet gjenkjennelig fra en serie til en annen, uavhengig av sjanger. Gjennomgående er relativismen tydelig, sammen med subjektivism, individualisme og hedonisme. Samtidig foreligger det mange spor av nyreligiositet, sekulærhumanisme, naturalisme og eksistensialisme i disse mediebudskapene, alt innen rammen av praktisk postmodernisme.

Det å være bevisst på disse kjernebudskapene, gir nyttig bakgrunnskunnskap for formidling av kristne trossannheter i møte med elevene. Deres forforståelse er i stor grad preget av det vi kan omtale som henholdsvis sekulære selvfølgeligheter og religiøs pluralisme.

Tilknytning og spenning. Videre kan en relatere direkte til noe av det som formidles og bruke det som aktualisering,

Hvilket forhold har elever ved kristne folkehøgskoler til TV-serier?

Hvordan forholder de seg til fortellingene de møter, ikke minst med tanke på det underliggende livssynsperspektivet og egne verdier og holdninger?

Hvordan kan en i den kristne folkehøgskolen bidra til større mediebevissthet hos elevene, særlig når det gjelder forholdet mellom mediens budskapsformidling, de store livsspørsmålene og kristen tro?

Hvordan relatere til mediefortellingene i formidling av kristen tro?

enten det fungerer som tilknytningspunkt eller spenningspunkt i forhold til kristen tro. Her kan en for eksempel vise korte klipp, omtale scener eller bruke sentrale sitat. Erfaringene fra fokusgruppene illustrerer for eksempel at elevene ikke er avhengige av å kjenne TV-serien, filmen etc. for at et enkeltstående klipp skal gi mening for dem, så lenge det blir gitt en kontekst for tolkningen.

Det å vise en episode av en serie eller se en film sammen for så å samtale om eksistensielle spørsmål i grupper og plenum, er ellers en ypperlig måte å knytte an til mediebudskapene i formidling av kristen tro. Her

foreligger en rekke aktuelle innfallsvinkler, tilpasset arena, målgruppe og tematikk.

Med tanke på den kristne folkehøgskolens visjon om å la elevene møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv, kan altså ikke relasjonen til TV-serienes mangfoldige livssynsformidling neglisjeres. De entydige funnene om serienes popularitet i våre undersøkelser, viser at det her ligger en unik mulighet til å knytte an til elevenes livsverden med respekt både for deres personlige livstolkning og for medietekstenes formidling.

Ved å relatere til ulike manus som tilbys

i mangfoldet av serieunivers, har en mulighet til å peke på Bibelens store fortelling som det aller beste manus for hvert enkelt menneske sitt liv! •

«Det er som om filmerna och andra genomslagskraftiga media förser oss med ett slags manuskript för hur et liv ska levas.»

(Ola Sigurdson)

Hele artikkelen kan leses her: <https://nkf.folkehogskole.no/nkf/pedagogikk-og-skoleutvikling/pedagogiske-dokumenter/>

Har sett alle sesongene av minst 70-80 serier. Har sett alle sesongene av mer enn 90 anime og veldig mange «vanlige» serier.

Jeg liker å se serier jeg kan leve meg inn i og som jeg kan drømme meg bort i.

2.årselever/stipendiater på Svalbard folkehøgskole

Espen Klungseth Rotevatn, rektor på Svalbard folkehøgskole

Som rektor på en folkehøgskole i oppstart var det mange ting jeg måtte ta stilling til. En av dem var denne: Skal vi ha 2. årselever/stipendiater? Hadde jeg visst hvor avgjørende stipendiatene skulle være for vår oppstart, hadde jeg egentlig knapt trengt å bruke krefter på dette.

Da jeg kom inn som ny rektor på mitt første rektormøte i januar 2019, oppfattet jeg stipendiatordningen til en viss grad som omstridt. Uenigheten jeg oppfattet gikk på hvordan man bruker stipendiatene. Den ene ytterligheten er at stipendiatene er ordinære elever som går et år til på skolen, den andre er at de fungerer som ansatte. Problemet med det første er at elevene ikke får ledertreningen de skal ha. Problemet med den andre er at det i praksis er å benytte ulønnet arbeidskraft.

Jeg har forsøkt å sette dette opp i følgende modell:

Strategi. Det ble et bevisst strategisk og verdimeessig valg fra min og styrets side å rekruttere stipendiater også første skoleår. I og med at vi startet opp for første gang er alle rekruttert utenfra. Dette gav noen utfordringer:

- Stipendiatene har ikke gått linjen før, og har dermed ikke noen spesielle forutsetninger for å ligge foran de andre elevene faglig.
- Stipendiatene var ikke forberedt på spesifikke «Svalbard-utfordringer» som isolasjon, mørketid, sikkerhetsutfordringer, osv.
- Stipendiatene har ikke gjennomgått skolens sikkerhetsopplæring, og stiller dermed på like bar bakke som de vanlige elevene.

På tross av disse ulempene, opplever jeg likevel at stipendiatene har en svært positiv innvirkning på skolen:

- De er trygge på vårt kristne verdigrunnlag.
- De har en svært høy etisk bevissthet på hvordan de er som forbilder.
- De har oppfylt ønsket om å importere

«folkehøgskolekultur», og bidrar sosialt på en måte de ansatte aldri kunne gjort.

«OK, men hva er det egentlig stipendiatene har bidratt med hos dere?» Jeg vil gjerne peke på to konkrete eksempler:

Det første eksempelet handler om TV-aksjonen høsten-2019. TV-aksjonen er en etablert institusjon på Svalbard, som handler om mye mer enn selve aksjonssøndagen: I måneden frem mot aksjonssøndagen arrangeres det en rekke arrangement til inntekt for TV-aksjonen. Loppemarked, arrangement i skoler og barnehager, auksjon, kakesalg og mye mer.

Stipendiatenes kinderegg. TV-aksjonen på Svalbard pleier å starte allerede i september med en stafett hvor bedrifter og organisasjoner melder på lag, og den relativt høye deltakeravgiften går uavkortet til TV-aksjonen. Svalbard folkehøgskole stilte selv med ett lag, men dette sysselsatte bare en brøkdel av elevene. På undertegnedes initiativ, «solgte» vi derfor løpere til andre bedrifter i byen under slagordet: «Dere betaler – vi løper».

Etter dette fikk stipendiatene «blod på tann», og engasjerte elevene i en rekke aktiviteter for å samle inn penger. De auksjonerte bort mer eller mindre nyttige tjenester til hverandre, solgte tjenester som bilvask og korsang til byens befolkning og stilte selv med premier i form av ulike «offer» til elevene når ulike innsamlingsmål ble nådd. De tok internatvasken, farget håret blått, laget luksusfrokost og løp i badetøy til skolen i minus 20 grader. Det hårete målet var at dersom de klarte å samle inn 100.000 kroner, skulle undertegnede ta skjegget – og det klarte de!

TYPE ROLLE	FORDELER	ULEMPER
Opptrer nærmest som vanlig elev.	Tydighet om elevrollen. Gratis skoleår vil oppleves som god betaling.	Stipendiaten kan føle stor grad av ledertrening.
Opptrer nærmest som ansatt.	Stipendiaten kan føle manglende elementer av ledertrening.	Utydelighet om elevrollen. Gratis skoleår vil oppleves som underbetaling.

TV-aksjonen ble et skikkelig «kinderegg» i stipendiatenes arbeid:

- Det ble et nyttig miljøskapende tiltak, og hadde innslag av teambuilding; å jobbe sammen mot et stort mål.
- Det var meningsfylt for elevene å samle inn penger til et godt formål.
- Svalbard folkehøgskole fikk presentert seg på en eksemplarisk måte i lokalmiljøet, noe som er utrolig viktig for oss. Det er en uttalt ambisjon å jobbe for at Svalbard folkehøgskole har god «standing» blant dem som bor i Longyearbyen.

Dezember. Det andre eksempelet handler om det stipendiatene selv kalte «dezember». Konseptet var en alternativ kalender som talte ned til jul, slik at man «rakk» julaften før juleferien begynte: 20. november var «1. desember», 21. november var «2. desember» osv. Hver dag bestod av julekalender, «julehyss» (å tulle med medelever eller ansatte) og en aktivitet. Stipendiatene la ekstremt mye energi i «dezember». De arrangerte blant annet Luciaopptog, filmkvelder og juleverksted. Hele perioden holdt de i hemmelighet på med en filmproduksjon, som viste seg å bli et to timer langt (!) TV-program som var stipendiatenes egen versjon av NRKs «kvelden før kvelden». Programmet ble vist som lørdagsunderholdning 14. desember – som selvsagt var «23. desember». På «julaften» arrangerte de feiring med julegrøt, juletrengang og alt som hører med.

Stipendiatenes oppgaver kan grovt deles inn i to: Oppgaver vi som skole har pålagt dem, og oppgaver de selv har funnet ut at de vil ta på seg. Den første kategorien dreier seg om konkrete arbeidsoppgaver og assistentoppgaver, mens den andre kategorien i stor grad handler om sosialt arbeid stipendiatene selv har tatt initiativ til. Det er verdt å merke seg at de to eksemplene jeg har beskrevet – og mange andre av de største suksessene til stipendiatene – har vært i kategori nr to.

Stimulere sosialt arbeid. Hvis jeg nå skal forsøke å gjøre noen refleksjoner, er det nærliggende å peke på nettopp dette; at stipendiatenes viktigste arbeid handler om å initiere og stimulere til sosialt arbeid. Ledelsen og de ansatte kan fort bli opptatt av hvilke

«Stipendiatordningen har blitt (minst) like viktig for Svalbard folkehøgskole som jeg trodde på forhånd. Jeg vil si det så sterkt som at det er en av våre viktigste suksessfaktorer.»

oppgaver stipendiatene kan settes til for å avlaste oss. Da går vi fort i fellen fra modellen jeg har laget – vi bruker dem som ekstra arbeidskraft. Eksemplene jeg bruker her, viser at det er det sosiale arbeidet – som ikke er så lett å «sette noen til» – som er det viktigste stipendiatene gjør. Begge eksemplene – og flere andre suksesser stipendiatene har stått bak – har det til felles at de er initiert av stipendiatene selv.

Neste år vil mange av stipendiatene våre ha et års fartstid på Svalbard. Vi har erfart at de sosiale oppgavene er viktigst, men det utelukker selvsagt ikke at stipendiatene skal få faglige utfordringer på linjen i tillegg. Da blir en viktig faktor å begrense dem så de ikke sliter seg ut.

Stipendiatene en suksessfaktor. Min venn og mentor og tidligere rektor på Rønningen,

Svein Harsten, pleier å si følgende til lærerkandidater som er på intervju: «Noe undervisning må også påregnes». Poenget er å gjøre søkerne oppmerksom på at jobben består av veldig mye mer enn bare undervisning. Kanskje må vi adressere noe liknende overfor fremtidige stipendiater – «det er fint at dere har peiling på linjen dere skal være på, men det sosiale arbeidet er viktigst».

Stipendiatordningen har blitt (minst) like viktig for Svalbard folkehøgskole som jeg trodde på forhånd. Jeg vil si det så sterkt som at det er en av våre viktigste suksessfaktorer. «Importen» av god folkehøgskolekultur gjør at vi vurderer å ta inn noen eksterne stipendiater også neste år. •

Se også side 42-43.

Grundtvig - «folkehøgskolens far», del 3

«Er Troen virkelig en Skole-Sag?»

Grundtvig ville ikke beskytte skolen mot troen.
Han ville beskytte troen mot skolen.

Grundtvig har jo sagt at troen ikke er en skolesak! Dette fyndordet har jeg ofte møtt i diskusjoner med kolleger i den frilynte folkehøgskolen. Det ble gjerne brukt som avgjørende bevis på at de kristne folkehøgskolene ikke var ekte folkehøgskoler, og i alle fall på kollisjonskurs med Grundtvig og hans skolesyn.

Av **Tor Grønvik**,
tidl. Daglig leder i NKF og IKF

Overskriften her er lånt fra Grundtvig. Han brukte den på en artikkel i det danske tidsskriftet Nordisk Kirketidende i 1836. Og han svarer selv: «Jeg siger, Gud skee Lov! at Troen slet ingen Skole-Sag er ...». Artikkelen er på fem sider og den kan søkes opp på nettet. Hvem henvender han seg til? Hva skriver han om, og hvorfor akkurat da? Og hva mener han egentlig med en «skolesak»?

De levende kristne. I artikkelen henvender han seg til «de levende kristne». Dem som troen er et hjerteanliggende for. De som vil troen vel. Men han henvender seg også til «alle fornuftige folk» med appell om å frabe seg religionsundervisning i de offentlige skolene.

Grundtvigs artikkel er et tilsvaret til en tidligere artikkel samme sted av skolelærer Rasmus Sørensen. Han var en ledende skikkelse i tidens folkelige vekkelserbevegelser. Sørensen tok til orde for at katekisme-

undervisningen burde fastholdes og forbedres i den offentlige skolen. Opplæring i «Herrens ord i Troen» hadde alltid vært hovedsaken i hans skole, og slik burde det fortsatt være.

Dårlige resultater. Det er altså dette synet Grundtvig opponerer mot, og han argumenterer både empirisk og prinsipielt. Han viser til at man nå har tre hundre års erfaring med slik offentlig katekismeundervisning i både Tyskland og Danmark. Da skulle man vel tro at et levende trosliv sto sterkt i begge folkene? Men han slår fast at det motsatte er tilfellet. Bak denne *sørgelige* erfaringen ligger det prinsipielle: Det er et misforhold mellom skolen som offentlig institusjon og troens egenart.

Å undervise i tro krever tro. «For at undervisningen kan bli *levende*, må nemlig først læreren være det, og for at den kan bli styrkende og befestende, må læreren være sterk i Ånden og fast i troen.» Grundtvig slår fast at det ikke er noen realistisk mulighet >>

«For at undervisningen kan bli levende, må nemlig først læreren være det, og for at den kan bli styrkende og befestende, må læreren være sterk i Ånden og fast i troen.»

- Grundtvig

«< å fylle alle offentlige skoler med slike lærere. Troende lærere, som Rasmus Sørensen, er dessverre unntaket. De fleste vil ha en «død kunnskapstro» og enten være likegyldige eller direkte negativt innstilt til troen. Det gjør troen mer skade enn gagn.

Hva er en skolesak? Etter flere generasjoner med elevsentrerte undervisningsmåter i skolene, er det lett for moderne lesere å miste poenget her. I 1836 besto undervisningen i de fleste fag, også i tros læren, i stor grad av pugging og utenat læring med påfølgende «høring» eller andre prøver, og med sanksjoner og straff hvis leksen ikke var lært godt nok. Grammatikk og matematikk, for eksempel, kan bedre tåle å være «skolesak» i denne betydningen. Men for troen er det ødeleggende. Grundtvig håper han ikke skal ha den sorg av sine barn at de etter skoleårene kaster kristendommen bort med skolebøkene, noe han ellers ville synes er naturlig når begge deler går opp i samme begrep som «en skolesak», noe tørt og kjedelig og påtvungent.

De som i dag insisterer på at troen ikke er noen skolesak, verken i folkehøgskolen eller andre skoler, er opptatt av å beskytte skolen og elevene mot troen. Grundtvigs poeng var det motsatte. Han ville beskytte troen mot skolen! For at troen skulle kunne vokse i folket, måtte religionsundervisningen ut av skolen. Han mener trosopplæringen er både en rettighet og en plikt for hjemmene og den prest og menighet de sogner til.

Frie skoler og menigheter. Selv om artikkelen handler om kristendomsunder-

visningen, skimter vi også noe av Grundtvigs generelle skepsis til sin samtids skolevesen. «Skolesak» er et negativt ladet ord. Og han ønsker at troen snart blir erkjent som en helligdom som «skolemesterne» skulle holde fingrene fra. Hvis ikke burde de «gammeldagse kristne» bryte over tvert med statskirken for å beholde innflytelse på deres barns tro. Det var en begynnende bevegelse i tiden for både retten til å opprette frimenigheter eller valgmenigheter, og til å opprette frie skoler. Grundtvig sto sentralt i dette. I Danmark er folkehøgskolene den dag i dag del av en bredere friskolebevegelse, og de har betydelig flere friskoler/privatskoler enn i Norge.

*Tvang til tro er dárers tale,
Hjertet verger seg med fynd ...
Kun til Helved kan det tvinges,
men til Himlen bare ringes ...*

(Grundtvig, i Landstads reviderte salmebok, nr. 472)

Hva med folkehøgskolen? Grundtvigs artikkel er altså skrevet inn i en pågående debatt om kristendomsopplæringen i den obligatoriske, offentlige allmueskolen. Og den er skrevet åtte år før den første folkehøgskolen i verden, Rødding i Sønderjylland, startet i 1844. Den handler altså ikke om folkehøgskolen. Men la oss ikke gjøre det for lett for oss selv. Advarselen om at press og tvang ikke fremmer troen, men tvert imot svekker og hindrer den, er vel verd å lytte til, og faren lurer ikke nødvendigvis bare i den offentlige skolen. Grundtvig har gitt dette synet et allment uttrykk i salmen «Tvang til

tro er dárers tale», som også sto i Landstads reviderte salmebok i Norge.

Er det så noen inspirasjon å hente hos Grundtvig til hva kristendom og kristen tro kan ha med folkehøgskolen å gjøre? I 1856 skrev Grundtvig en sang til åpningen av Marielyst højskole. Sangen er en programklæring for den nye skolen. Og den begynner med å slå fast at sann opplysning virker for mennesker («Muldets Frænde») slik solskinn gjør for fruktbar jord, altså livgivende og vekstfremmende. Og så forklares sann opplysning nærmere som «sin Gud og seg selv å kjenne». I bunnen av Grundtvigs livsanskuelse ligger en kristen skapertro. Gud har skapt alt, i Himmelen og på jorden. Og frelsen i Jesus Kristus innebærer håpet om at alt det skapte en gang skal komme i sin rette skikk.

*Hvad Solskin er for det sorte Muld,
er sand Oplysning for Muldets Frænde.
Langt mere værd end det røde Guld,
det er sin Gud og sig selv at kende ...*

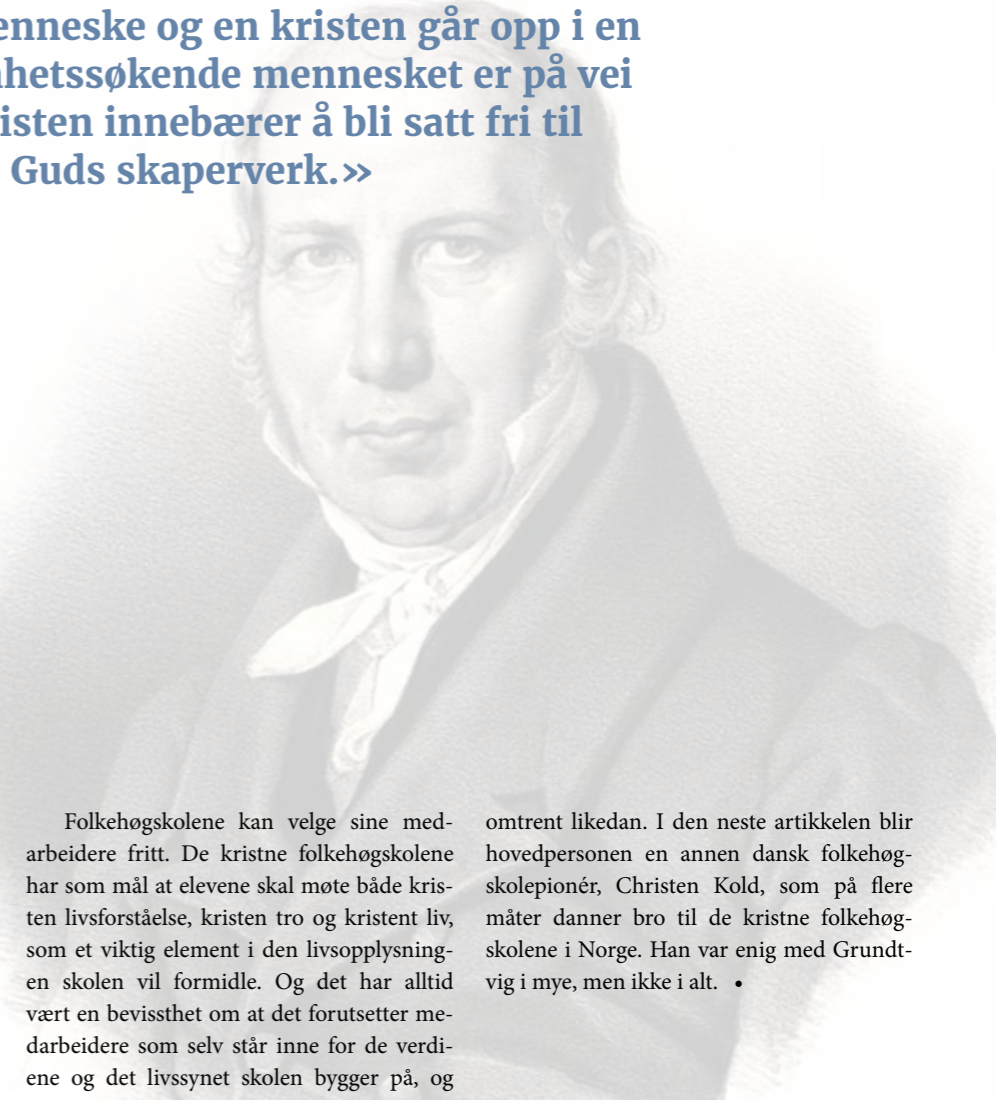
(Grundtvigs sang til åpningen av Marielyst højskole, 1856)

«Menneske først og kristen så ...». Slik begynner en av Grundtvigs mange salmer. Forståelsen av dette uttrykket er omdiskutert. Noen vil legge hovedvekten på det første og tolke utsagnet som en spire til sekularisering hos Grundtvig, som det er rett og rimelig å utvikle videre. Jeg har også *møtt dette* som argument mot kristne folkehøgskoler, som om det skulle forstås som en pedagogisk kronologi: Folkehøgskolen må starte med det menneskelige, og som regel har det

«Det å være et sant menneske og en kristen går opp i en høyere enhet. Det sannhetssøkende mennesket er på vei mot Gud, og å bli en kristen innebærer å bli satt fri til sann menneskelighet i Guds skaperverk.»

vært underforstått at det må i alle fall foregå minst ett skoleår, og derfor skal man ikke ha noen planer for det kristelige. Men hvis vi leser salmen i sin helhet, og i sammenheng med mye annet hos Grundtvig, ser vi at den er gjennomsyret av en sterk tro på at den som legger vinn på å bli et sant menneske her på jord, vil ende opp med å finne at kristendom er «sannhets ord» og «sannhets sak». Det å være et sant menneske og en kristen går opp i en høyere enhet. Det sannhetssøkende mennesket er på vei mot Gud, og å bli en kristen innebærer å bli satt fri til sann menneskelighet i Guds skaperverk. Det faller på sin egen urimelighet at Grundtvig skulle ønsket å holde kristendommen utenfor folkehøgskolen.

Levende medarbeidere. I den forrige artikkelen min, om Grundtvigs pedagogiske grunntanker, var gjennomgangstonen at engasjement og læring hører sammen, både for elever og lærere. I visjonene om en «Folkelig Høiskole» gjentar han flere ganger at lærerne både måtte «kjenne og elske» sine fag. Undervisning og læring har med hjertespråk å gjøre! En folkehøgskole trenger lærere, og medarbeidere i det hele tatt, som ser skolen, elevene og livsopplysning som et hjerteanliggende. Som identifiserer seg med skolens grunnleggende verdier og elsker sitt fag og sine elever. Vi har sett at Grundtvig i artikkelen fra 1836 stilte det samme kravet for kristendomsundervisningen: «For at undervisningen kan bli *levende*, må nemlig først læreren være det ...» Men dette så han altså som helt urealistisk å oppnå i den offentlige skolen.

Folkehøgskolene kan velge sine medarbeidere fritt. De kristne folkehøgskolene har som mål at elevene skal møte både kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv, som et viktig element i den livsopplysningen skolen vil formidle. Og det har alltid vært en bevissthet om at det forutsetter medarbeidere som selv står inne for de verdiene og det livssynet skolen bygger på, og kan representere det og formidle det som et hjertespråk. Ja, «ringe til Himlen», vel vitende om at tvang til tro er dárers tale.

Oppsummering. I denne artikkelen har jeg forsøkt å sette et velbrukt Grundtvigsitat om troen som skolesak inn i sin sammenheng. Først den aktuelle debatten det ble skrevet inn i, som altså ikke gjaldt folkehøgskolen. Så har jeg antydnet noen tilknytningspunkter hos Grundtvig som kunne inspirere til å tenke sunt om kristendom, tro og folkehøgskole. Her har skolene valgt ulike løsninger, og det er greit nok. Grundtvig skal ikke leses som fasit, men til inspirasjon, eventuelt som provokasjon, som kan virke

omtrent likedan. I den neste artikkelen blir hovedpersonen en annen dansk folkehøgskolepionér, Christen Kold, som på flere måter danner bro til de kristne folkehøgskolene i Norge. Han var enig med Grundtvig i mye, men ikke i alt. •

Tor Grønvik har vært lærer, inspektør og rektor på Hurdal Verk folkehøgskole. Fra 1996 til 2018 var han daglig leder av NKF og IKF. I fire nummer av Steg skriver han artikler om folkehøgskolens røtter med hovedvekt på Grundtvig. Den første (03-19) var i hovedsak biografisk. Den andre (04-19) var om Grundtvigs syn på skole, læring og undervisning. Den neste skal handle mest om folkehøgskolemannen Christen Kold.

Å finne Gud i feil folk

Nadia Bolz-Weber, Vårt Land forlag 2019

Anmeldt av Marie Wiland

Morsom og inspirerende bok

Forfatteren, Nadia Bolz-Weber, er pastor i en luthersk menighet i USA. Dette er ikke noe som vanligvis fanger min interesse, men når boka heter *Å finne Gud i feil folk* med originaltittelen *Accidental Sinners: Finding God in all the wrong people*, da ble min oppmerksomhet fanget.

Nadia Bolz-Weber skriver om mennesker hun har møtt, uvanlige mennesker, noen av dem folk hun ikke en gang har likt. De er feil folk. Likevel opplever hun at nettopp disse menneskene gir henne en dypere forståelse av Gud. Hvem er disse feile folk? Nadia forteller om en straffedømt biskop, en kirkeelskende agnostiker, et voldsomt irriterende kjedelig medlem av menigheten og en ihuga våpenelsker.

Vi følger menigheten House for All Sinners and Saints gjennom et kirkeår. Vi hører om deres trospraksiser, samværsformer og livshistorier. Det er spennende lesing. Gjennom Nadia møter vi mennesker som har hatt store utfordringer, tatt svært gale eller vanskelige valg eller levd på utsiden av samfunnet. Det som er fasinerende, er at disse historiene om en kirkegjeng i Denver skaper en gjenkjennelse hos meg. Det forteller meg at disse feil folk og deres møte med Guds kjærlighet og nåde er noe som angår alle mennesker uavhengig av tid, sted og livssituasjon.

I kapitlet Som en tyv om natten er vi kommet til første søndag i advent. Teksten Nadia skal preke over er fra Matteus 24, om Gud som kommer som en tyv om natten, når ingen venter det. I menigheten til House for All er det en mann som ikke tror at kirke er hans greie. Jim vokste opp i en menighet hvor denne teksten ble brukt til å spre frykt. Da han var liten gutt var han livredd for at alle de han var glad i plutselig skulle bli borte, bli hentet av Gud og han skulle bli forlatt.

Nadia kjenner til denne historien og reflekterer over teksten fra Matteus sett i lys av Jims liv. Hun spør seg: hva er det Gud stjeler når han kommer som en tyv om natten? Hva i mitt hus, i mitt liv kan jeg klare meg uten? Hva er det godt for meg at Gud tar bort? For noen kan det være frykt, for andre lav selvfølelse, avhengighet, sorg, sinne og tvil. Dette kan skje med oss i møte med Guds kjærlighet og nåde, sier Nadia. Selv om dette er noe vi ofte ikke forstår der og da. Vi ser som regel Guds arbeid i retrospekt, etterpå.

Kapitlet om hvordan hun lærer seg å tale til ungdom, er også fornøyet lesning for oss som arbeider i folkehøgskolen.

Denne boka er morsom og inspirerende. Den skapte et ønske i meg om å møte flere feil folk. I retrospekt kan jeg se at mange av de elevene jeg ble kjent med på Danvik fhs var feil folk i mitt liv. Gjennom dem lærte jeg mer om Guds kjærlighet og nåde. •

Måling av klimagassutslipp i folkehøgskolen

Foto: Pop Zebra, Unsplash.com

Fordeler med å måle klimagassutslipp.

Det er mange virksomheter som ser fordelene med å måle klimagassutslipp, både for å vise at man tar bærekraft på alvor, men også fordi det lønner seg økonomisk. Per Espen Stoknes, leder av grønn vekst senteret ved BI, skriver at forskning viser at hos bedrifter som har «bærekraft-initiativer og sertifiseringer, rapporterer de ansatte mer trivsel, produktiviteten øker og de utvikler

Folkehøgskole-tilpasset klimaregnskap.

Det finnes mange tilbydere på klimaregnskap i Norge, og det kan være utfordrende å finne ut hvilket man skal velge. Det er to nøkkelord som har stått sentralt når vi skulle finne fram til hvilket klimaregnskap vi skal bruke, og det er at det skal være godt og enkelt. Med det mener vi at klimaregnskapet må ha relevante og godt verifiserte kategorier/spørsmål, samtidig som at det

«Hovedmotivasjonen i Bærekraftvedtaket er at vi er nødt til å gjøre tydelige grep for å bremse klimagassutslippene i verden, og at folkehøgskolene skal ta en aktiv rolle i dette.»

mer lojalitet til selskapet de arbeider for.» (i Christensen (red.), utgis i 2020). Når vi ser på engasjementet for klimaet mange unge viser i dag, er det også sannsynlig at flere av våre framtidige folkehøgskoleelever vil ha bærekraft som ett av kravene for hvilken skole de velger.

Det er altså mange grunner for å velge å måle folkehøgskolens klimagassutslipp. Hovedmotivasjonen i Bærekraftvedtaket er at vi er nødt til å gjøre tydelige grep for å bremse klimagassutslippene i verden, og at folkehøgskolene skal ta en aktiv rolle i dette. 40 prosent ble valgt i tråd med Norges daværende prosentmål. For noen folkehøgskoler er dette et svært ambisiøst mål, mens for andre folkehøgskoler blir det for lite. Her er det viktig å understreke at jo mer vi klarer å kutte i klimagassutslipp, jo bedre, og her er det viktig at vi heier på hverandre og deler erfaringer og gode tips. Et viktig moment som har blitt trukket fram i forbindelse med Bærekraftvedtaket er at folkehøgskolene gjør dette *sammen, og samtidig.*

bør være relativt enkelt å fylle inn informasjonen. Alle folkehøgskoleorganisasjonene har deltatt i denne prosessen og kommet med innspill.

Resultatet er at vi, gjennom en pilotordning, får bruke Stiftelsen Miljøfyrtårns klimaregnskap, og at vi har tilpasset spørsmålene/kategoriene til folkehøgskolene. De fem kategoriene som måles er vann, strøm, forbruk, transport og avfall. Det er i hovedsak kategorien transport som har tillegsspørsmål, hvor vi her har fått inn spørsmål om bruk av tog, skip/hurtigruta, hurtigbåt, buss og en mer detaljert måling av utslipp av klimagasser for fly i kategorien verden. I tillegg har vi lagt til spørsmål om hvordan skoler forholder seg til bærekraftig mat og gjenbruk/brukt kjøp. Vestlandsforskning fikk oppdraget med å utarbeide tillegsspørsmålene og hvilke omregningsfaktorer som skal brukes for disse. Vestlandsforskning har skrevet et grunnlagsnotat for dette arbeidet, som er >>

Av Brita Phuthi,

Internasjonal sekretær Folkehøgskoleråd

Om å ta et steg til siden.

<< tilgjengelig på deres nettside, og som også blir sendt ut til alle folkehøgskolene.

Styrken ved å bruke to aktører er nettopp at de har vurdert hverandres valg av spørsmål, kategorier og omregningsfaktorer og slik kvalitetssikrer klimaregnskapet. Et viktig moment når vi nå lager et klimaregnskap tilpasset folkehøgskolene, er at vi er transparente på hvorfor de valgte kategoriene er med, hvilke omregningsfaktorer som er brukt etc.

Gjennomføring av måling. Denne felles målingen av alle folkehøgskolene er viktig for å ha en basismåling, som vi skal måle oss med hvert 5. år, i 2024 og i 2029. Hver skole vil kunne få tilgang til egne resultater, men folkehøgskoleorganisasjonene er opptatt av de totale resultatene for alle folkehøgskolene.

Det var planlagt at alle folkehøgskolene skulle få innlogging til klimaregnskapet rundt 15. mars, men pga. at folkehøgskolene ble stengt som følge av korona-viruset, ble utsending av innlogging utsatt. Forhåpentligvis har alle folkehøgskolene fått tilgang til skjemaet for klimaregnskapet når du leser denne saken, og mange vil være godt i gang med å fylle ut de ulike kategoriene.

Ressursgruppa for oppfølging av Bærekraftvedtaket (Brita Phuthi, Gunnar Birke-land og Øyvind Krabberød) jobber videre med ressurser knyttet til de fire målene i vedtaket, og vil bl.a. lage veiledningsvideoer til hvert av målene. Folkehøgskolene kan gjerne ta kontakt med ressursgruppa for innspill, tilbakemeldinger og spørsmål. •

Før korona kunne vi velge om vi ville «logge av» eller «koble av». Nå har vi alle blitt tvunget til å ta et steg til siden gjennom «sosial distansering». Hvem blir vi etter pandemien?

Av Victoria Bø, forfatter

Egentlig skulle jeg vært i England i vår. Jeg skulle «logge av» hverdagen for å skrive på en ny roman. Det ville vært selvalgt, det var allerede avtalt med jobb og hjem. Resten av samfunnet skulle snurre videre med sitt hektiske jag. Men jeg skulle ta et steg til siden. Isteden så har vi alle blitt tvunget til å stanse opp. Korona og karantene kom uventet på oss. Det gjorde de mange nye ordene vi plutselig oppdaget av vi brukte også. «Covid19», «koronatid», «hytteforbud», «digital kaffe», «Teamsmøte».

«Alt blir bra».

Vi har fått nye begreper. Barnehagebarn og foreldre har laget fargerike regnbuer med «alt blir bra» og hengt opp i vinduet eller tegnet det med fargerikt kritt i gata. Dette kreative innslaget kom fra Italia, et av de landene som ble hardt rammet av korona: «Andrà tutto bene!».

Vi har blitt bedre kjent med gamle ord.

«Karantene» kommer også fra Italia, et fem hundreår gammelt ord som ble skapt da byledelsen i Venezia innførte et for-tidagers obligatorisk opphold for anker utenfor byen for skip som kom med mulig pestsmitte ombord.

Men vi laget en nyskaping av dette ordet. «Karantenefast» sa vi om folk og mente at noen har blitt pålagt eller har ilagt seg selv «karantene» for å bidra til den nasjonale dugnaden. Og ordet «dugnad» er et norrønt ord som betyr «hjelp» eller «støtte». Det ordet gir mening og retning til det livet vi lever nå. Vi har jobbet hjemmefra, vi drevet hjemmeskole, vi har holdt oss unna andre og forsøkt å dra lasset sammen for at ikke flere skulle bli syke.

Hva nå?

Hva gjør denne dugnaden og dette «sosial distansering» eksperimentet med samfunnet vårt? Hvem blir vi i etterkant av korona? Vi har i hvert fall lært nye digitale arbeidsmønstre. Vi har blitt bedre kjent med oss selv. Sprekene i livet vårt har kanskje kommet til syne. Hvis vi slet med manglende hverdagsrutiner, for eksempel å stå opp om morgenen, så kan vi ha sovet bort mye av disse epidemiukene. Hvis vi har hatt for vane å krangle, så har det neppe blitt bedre av sosial isolasjon hjemme med bare familien. Ensomheten kan ha blitt smertefull påtrengende for mange som ellers

har fylt kalenderen med aktivitet.

Men vi har også oppdaget de gode sidene ved oss selv. Vi har erfart at vi kan sette oss selv til side, vi kan delta i dugnaden om å gjøre samfunnet smittetrygt. Vi har kanskje ryddet boder eller garasjen hjemme, vi har muligens stelt i hagen eller laget mat fra bunnen av, vi har trent mer enn vi pleier eller funnet hvilepulsene. Kanskje.

For noen har koronatiden vært fylt av angst, sykdom og død.

Vi vet ikke hva samfunnet blir framover.

Vi vet ikke hvem vi blir heller. Men vi har noen valg.

Glede.

At samfunnet har tvunget oss til å ta et steg til siden, ut av de vante mønstrene i våre liv, kan vi sne til en gave. Kanskje vi har oppdaget noe nytt som vi vil holde fast på selv etter at vi har mulighet til å møtes uten smittetrykt. Venner og familie som bor andre steder kan vi kanskje holde kontakten med på en ny måte etter korona. Digital kveldsmat på

Teams. Digital yatzy med venner i utlandet over WhatsApp. Digital kaffepause med kollegaer i andre bydeler eller landsdeler.

Og fordi vi har blitt berøvet fellesskap så kan vi glede oss på en ny måte over hvert enkelt menneskelig møte. Noen uker ut i koronatiden oppdaget jeg at jeg virkelig frydet meg over å møte mennesker fysisk og ikke bare via skjerm. Det var noe fint og energigivende ved det å være tilstede i samme rom. Før ville jeg tatt det for gitt.

Og det å glede seg over å være sammen med familie og venner igjen. Se dem uten skjermfilter, høre måten de går på eller se de små rynkene i smilet.

Kanskje blir vi mer glad i hverandre nå?

Kanskje blir vi mer glad i hverdagens våre?

Kanskje blir vi litt mer tålmodige med hverandre?

Kanskje mye faktisk blir bra? •

FAKTA:

Victoria Bø er forfatter og har skrevet sju bøker. Hennes nyeste roman kom i fjor, *Jeg vet meg et land*.

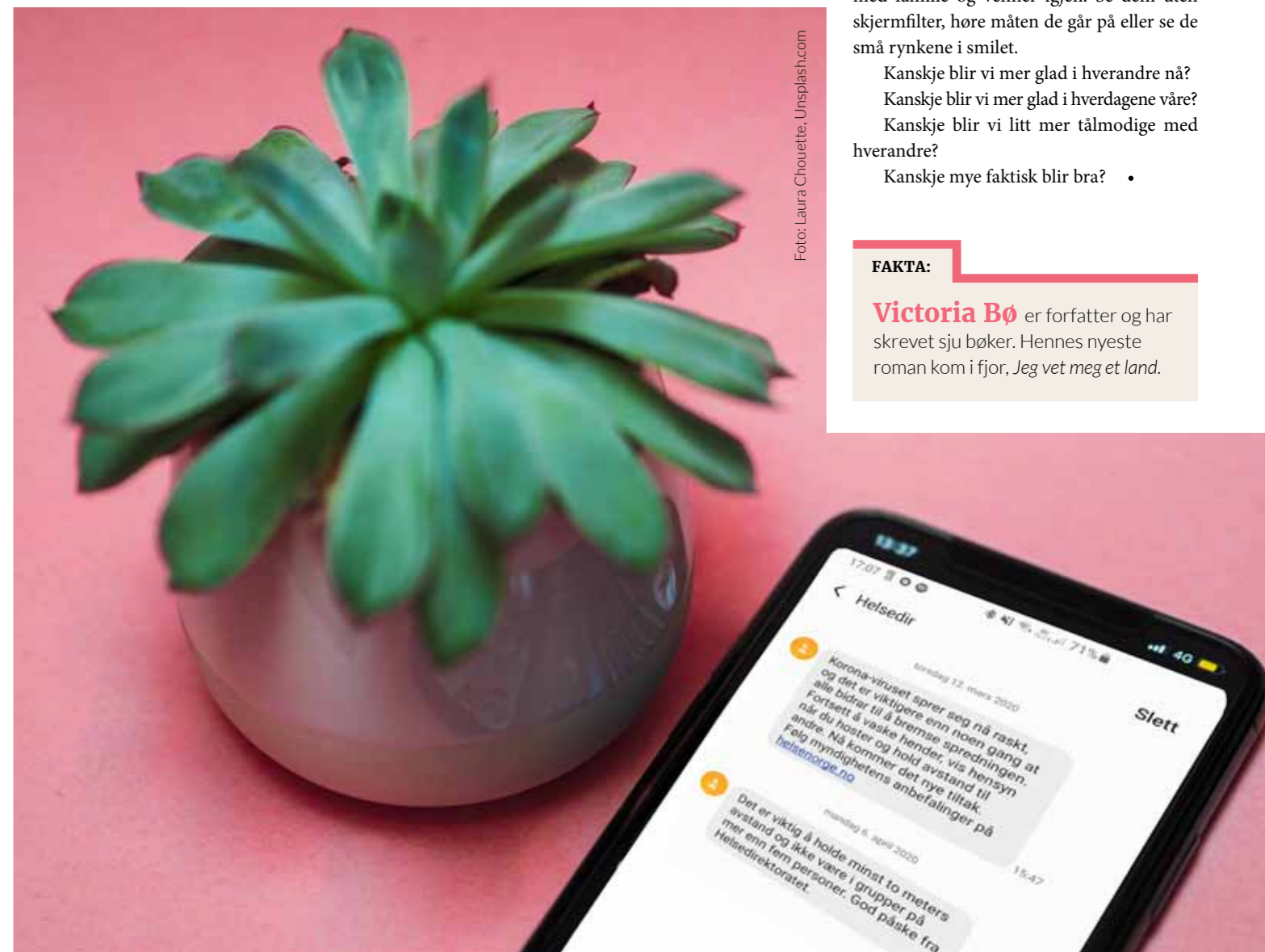

Foto: Laura Chouette, Unsplash.com

Manus til morgensamling

I hvert nummer av *steg* vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Stavern folkehøyskole og internatleder **Ruth-Silje Boklund** som gir oss sitt manus.

Puslespill

Apusle er ikke en hobby for alle. Det krever tålmodighet, det krever at man er litt god til å se noe som man enda ikke kan se. Jeg personlig er ikke så glad i å pusle, på grunn av begge disse to tingene, mens noen kan bruke timesvis på å lete etter de riktige brikkene.

Jeg ser av og til for meg livet som et slags puslespill. Det er brikker der som du har funnet, som du vet veldig godt at er i livet ditt. Ting du liker å gjøre, ting som er viktige for deg, mennesker som betyr mye for deg. Så har vi også noen brikker som vi helst skulle ønske at ikke var en del av puslespillet vårt, men som er det likevel. De vanskelige tingene i bildet vårt, de vonde tingene. Men de er også en del av dette bildet. Så har vi ganske mye som er åpent, brikker vi ikke har funnet, brikker vi ikke har sett enda, brikker som ikke er laget enda.

Når vi nå starter på nytt, med et år med nye mennesker, en ny mulighet, så er det mange nye brikker som kommer til å bli puslet inn i dette bildet. Det er mange nye mennesker som kommer til å komme som glade og gode brikker, og kanskje blir det også noen vanskelige brikker du skal finne dette året. Og en del av det å være ny et sted, handler om å finne ut hvordan man forteller om hva som har vært dine pusle-brikker, det

som har vært ditt liv så langt, og du skal finne ut hvilke brikker fra puslespillet ditt du deler og hvilke som er vanskelig å dele. Kanskje blir du trygg nok dette året, sånn at du tør å fortelle om noen av de vanskelige pusle brikkene – og at du tør å ta imot alle de nye gode puslebrikkene du har muligheten til å få dette året.

Gjennom å bli kjent med deg selv, gjennom å bli utfordret av romkamerater, folk i klassen du ikke kommer så godt overens med – men likevel bor på korridor sammen med, og alle tingene du skal gjøre i løpet av året som du kanskje synes er litt vel utfordrende. Det er disse som kan bli som gull-brikker i bildet ditt. Disse brikkene som ikke kommer så lett, som ikke var åpenbare – de blir ofte de man setter ekstra pris på når man endelig får øye på dem.

Det å ha dette puslespillbildet, har vært nyttig for meg når jeg møter nye mennesker. For det minner meg om at jeg ikke ser det hele bildet, det er alltid mye jeg ikke vet – så jeg minner meg selv på å ikke lage et ferdig bilde av mennesker, før de har fått vist mye av bildet selv. Og det trenger vi alle å bli minnet på, for det er lett å lage et ferdig bilde av mennesker, som ofte viser seg å være feil – når vi ser tilbake på det.

Et år på folkehøgskole, er et år der vi lager et stort puslespill – sammen. Vi er alle

sammen med og skaper det bildet, som vi sitter igjen med på slutten av året. Noen av dere sitter kanskje og tenker at – jeg er ikke så viktig, det er ikke så nøye hva jeg bidrar med, jeg vet ikke om jeg gidder å være en del av dette. Og det er ikke så rart at vi kan ha det utgangspunktet – hvis det er våre tidligere erfaringer. Men dette året, kan være et annerledes år. Her bor vi sammen, i ett år, og du er en del av dette bildet, uansett om du liker det eller ikke. Så kan du gjøre deg opp refleksjonene på hvilken måte du ønsker å være en del av dette bilde på. Kanskje er det ikke så vanskelig, kanskje er det en stor utfordring som du er klar for å ta, kanskje tar det litt tid, og når du ser at andre brikker faller på plass, så blir du trygg nok til å finne din. Det er ingen fasit, men vi trenger deg dette året. Alle, tror jeg, er enige om at ett puslespill som mangler en brikke, savner noe sårt.

Og så har vi også et større bilde, som du kommer til å høre litt om dette året. Det bildet er at vi som en kristen folkehøgskole der mange oss lærere tror, og noen av dere elever tror, at livet vårt har en større sammenheng. Det er en sammenheng som kan være vanskelig å forholde seg til dersom det er helt ukjent, men det handler mye om at livet vårt er satt i en større sammenheng, der jeg tror på en Gud som også er min himmelske pappa.

Foto: Shutterstock

Hos Han har jeg plass, og en invitasjon til en Gud som alltid har en mulighet for å ta imot meg – uansett hvor jeg kommer fra, hva jeg har gjort eller ikke gjort. Og i det bildet – der hviler jeg. Og den invitasjon, den er til alle mennesker.

Da har dere vært mye i puslespillverden, så da skal dere alle få en liten puslespillbrikke med dere, som jeg håper du kan ha i lomma noen dager og hjelpe deg til å reflektere over hvilke brikker har jeg i livet mitt, hva vil jeg dele med de andre, når dette er en ny start og hva er min «brikke» dette året.

Lykke til! •

Praktisk info:

Her er det selvfølgelig mye man kan gjøre med puslespill, en brikke som deles ut på ulike tidspunkt, et puslespill som skapes gjennom året, eller at de skal prøve å lage et puslespill sammen etter morgensamling. Musikkvalg som har passende tekst til: Marthe Wang – Midt i mørke.

Illustrasjon: Karoline Høihjem

Covid-19/20

Av Øystein Vegge,
inspektør på Sunnmøre folkehøgskole

Disse ordene ble skrevet i første halvdel av mars og handler litt om et virus, men mest om uvisshet, følelser, lengsler og savn. Teksten er tidligere brukt på en folkehøgskole et sted på Sunnmøre.

Ladies and Gangsters: Jeg er seint ute med denne årbokteksten. Faktisk langt inn i det som på fotballspråket heter «Fergie time». Det er den overtida da du kan velge mellom å trygge et resultat eller jakte på noe bedre. Og i kveld er det alle-mann-i-angrep. For i kveld har jeg noe på hjertet, og det hjertet er fylt av renner tastaturet over med (Matt. 12, 34).

Savn. Denne teksten skulle altså vært levert for noen dager siden. Det vil si før koronaen kom skrensene inn varmestua på Bjorli Skisenter. Før tre busser tømte en hel folkehøgskole for det meste av folk. Og før følelsene mine ble lukeparkert i offside på et heimekontor. Det jeg prøver å si er: Jeg savner dere, folkens!

Jeg vet, jeg har savna folkehøgskole-

elever før. Mange ganger. Men da snakker vi mai. Da snakker vi om en utslitt kropp som trenger noe anna enn Red Bull. Som trenger kvile etter en drøy innspurt med våkenetter til frokost og middagslur til nattmat. Det er spilleregler som alle kjenner til. Det her, det er noe heilt anna.

Reversere. På en folkehøgskole skal vi ikke savne hverandre i mars. I mars skal vi gå på toppturner i kvasse vestlandsfjell, lage god stemning og forsiktig, forsiktig antyde at nå nærmer det seg snart slutten, både på en lang dag og et kort skoleår. Derfor blir det så rart å gå noen dager tilbake i tid, mimre litt, og le av alle dere fine folka som det er umulig å få ut av hodet.

Så godtfolk: Jeg gleder meg til alt skal reverseres! Jeg vet ikke når det skjer, men jeg gleder meg likevel. Til bussene kommer tilbake, til vi igjen snubler inn hovedinngangen og vestibulen fylles med bagger og gitarer og folk og fe som griner Antibac. Jeg ber ikke om mer. Jeg ber bare om at gjengen samles fortere enn svint. Det holder nå! Det er min bønn til Gud – og til helseministeren – i det Høie.

Sårbarhet og kjærlighet. I mellomtida handler det om å fylle dagene med anna innhold, for eksempel kloke ord. Til jul fikk jeg ei bok skrevet av den tidligere biskopen Per Arne Dahl. Den heter «Sårbarhetens kraft» og ble skrevet i fjor sommer, det vil si et halvt år før Covid-19 kom med Smitten. Jeg er ikke kommet så langt i boka. Bokmerket har ligget noen uker med brukket rygg og avrevet korsbånd på side 56. I ettermiddag hentet jeg den fram igjen. Da kunne jeg lese, nesten helt øverst på sida: «Sårbarhet handler om hvordan påkjenninger og stress – for eksempel stråling eller virusangrep – vil kunne gi konsekvenser for noe som er av verdi for oss mennesker». Tygg litt på den! Det er vanskelig å være mer folkehøgskoleaktuell enn det.

Den tidligere biskopen sitt budskap, hvis jeg skjønner de 56 første sidene rett, er at «svaret på sårbarhet ikke er kontroll, men kjærlighet». Det er store ord. Jeg vet ikke

hvilke deler av livet den påstanden eventuelt stemmer for, men jeg vet vi er mange som er sårbare om dagen, uten dekkede kontrollbehov, og med et savn etter folk vi har rukket å bli glad i. Det biskopen prøver å fortelle oss er at sårbarhet ikke er svakhet, men tvert imot noe som kan gjøre oss sterkere og klokere.

Jeg har ikke peiling på om biskopen har rett. Ikke vet jeg hva viruset kan stille i stand av styggedom heller. I kveld vet jeg bare at det er mye som er usagt, og enda mer som er ugjort. Vi har så mye vi skal ta igjen!

Lengsel. Og mens vi venter, enten det blir kort eller lenge, kan vi tenke på noen ord av Hans Børli. Han sier at «den som har lengselen i seg, er aldri fattig». Det handler om noe anna enn børsfall og stigende dollarkurs. Det handler om vennskap som tåler både avstand og «Fergie time». For nå er heimebanen vår invadert av en gjest som ikke vil gå. Men sammen, folkens, sammen skal vi kjeppjage Fräulain Korona ut gjennom hovedinngangen og inn i en evig og livslang isolasjon. Bare vent! Så skal du se! •

VEGGE
mellom

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Hva er et forbilde? Om å velge ledere/stipper.

De er så nervøse, søkerne til lederlinja. De veit at det er mange om beinet, men de har så lyst til å bli et år til på folkehøgskolen. De er klare for å bidra til et magisk år for nye elever. De har skrevet søknad, de har svart på spørreskjema og de har forberedt seg til intervjuet. Som typiske representanter for Generasjon Z, er de optimistiske, ambisiøse og flinke til å beskrive seg sjøl som unike.

De har nok andre søkere i sidesynet, de har nok meninger om hvem som er de sterkeste kandidatene og med hvilke egenskaper og ferdigheter de kan vinne plassen som stipendiat.

Konkurransen. Men hvordan foregår egentlig denne «konkurransen»? Vi ser ikke på karakterene fra videregående og vi trenger ikke å ringe referanser. Den som har meldt seg frivillig til å rydde og som har spilt andre gode i år, trenger egentlig ikke å nevne at han er villig til å stå på. Den som har vært det sosiale limet på korridoren eller i klassen, trenger ikke å skrive at hun er interessert i mennesker og vil skape et godt miljø. Den som skriver at han vil gi jernet fra morgen til kveld, er ikke særlig troverdig dersom han har et skyhøyt fravær.

«Ord er billig, handling koster», er mitt fremste mantra. Alle kan narre fjerne følgere på sosiale medier, men ikke de vi lever sammen med. Ungdom er trent i å legge vekt på hvordan de framstår.

Vi skal trene dem i å legge vekt på hvem de er. Summen av mange, mange personlige møter og situasjoner, gjør at vi som personale veit noe om hvem de er. På et nivå som ikke er synlig på avstand eller ved første møte. På et nivå som ikke avsløres i innøvde svar.

Ingen trenger det uoppnåelige. Hvem vil vi ha? Vil vi bare ha de aller flinkeste, sterkeste, frommeste, mest ryddige, pene, musikalske og veltalende? Vi har konkludert med at vi vil ha *mangfoldet*. Vi vil ha diplomaten, omsorgspersonen, humoristen, samuraien og ordensmennesket. Men ingen trenger å ha alle gode egenskaper. De skal

være gode forbilder og ledere, men ikke uoppnåelige. Ingen trenger det uoppnåelige.

Derfor kan det skje, at den nest beste skikjørerer får ja, og den beste får nei. Fordi dette ikke er en slik konkurranse. Korridorens mester i orden og hygiene og han som alltid spiller til lovsangene er ikke obligatoriske valg. Fordi vi er på jakt etter mer enn enkeltferdigheter. Den som «alltid» har vært en vinner, den som er synlig og full av selvtillit, med toppkarakterer og en imponerende CV, kan i vakre tilfeller bli forbigått av en annen: En som begynte på skolen med tung bagasje og liten tro på egne evner, men som vokste og begynte på veien mot ydmykt og inkluderende lederskap. Vi spør søkerne om de kjenner noen som ikke har hatt det så bra i år. På den måten forsøker vi å sikre at vi også rekrutterer ledere som vet at en inkluderende kultur må *skapes*, uten garanti for å lykkes.

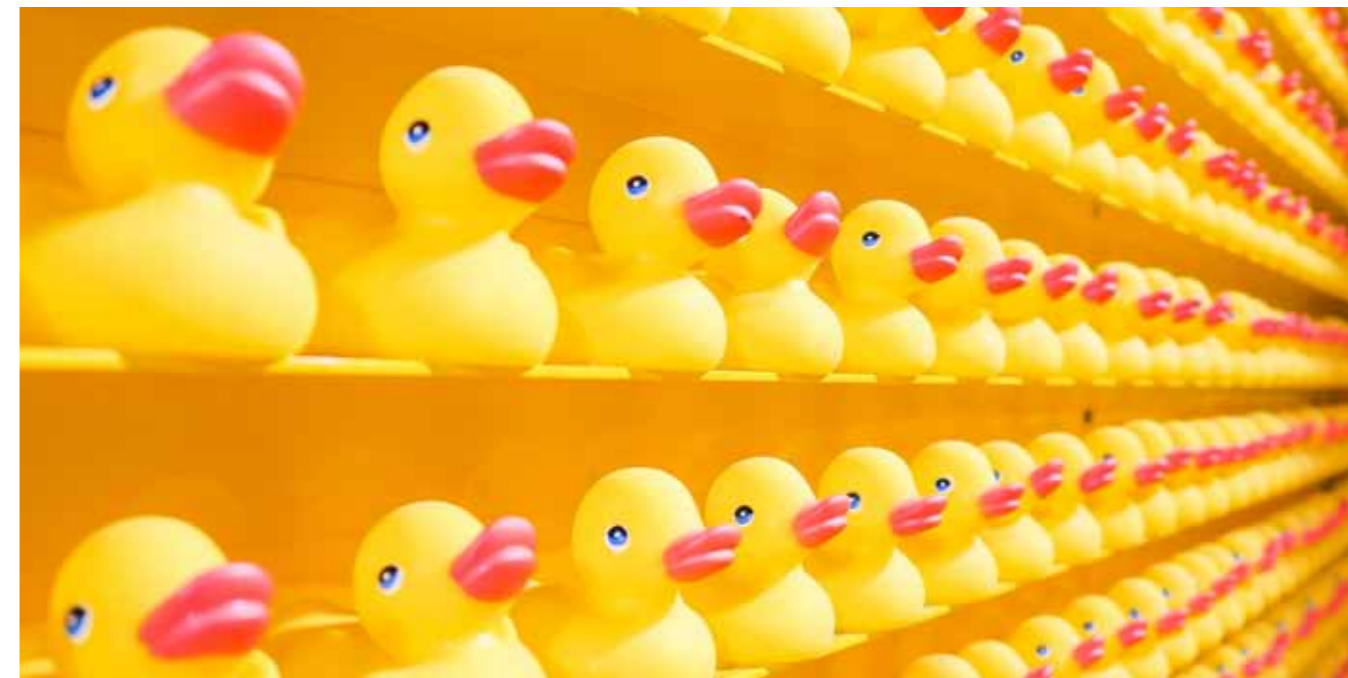

Foto: Joshua Coleman, Unsplash.com

«Vi slår beina under mangfoldsidealet hvis personalet og andreårselevne er kliss like. Samme stil, samme meninger, ferdigheter, trosuttrykk, humor, temperament, vokabular, smak og kropp.»

Ulikhet er bra. De skal demonstrere at *likhet* heller ikke er en forutsetning for samarbeid og samhold. De skal demonstrere at to ledere kan ha ulike styrker og personlig stil. De trenger ikke å ligne på meg. De trenger ikke å ligne på deg. Lederlinja skal dekke et spekter av egenskaper som kullet kan identifisere seg med. Det prøver vi å få til, selv om det ikke er lett.

Vi slår beina under mangfoldsidealet hvis personalet og andreårselevne er kliss like.

Samme stil, samme meninger, ferdigheter, trosuttrykk, humor, temperament, vokabular, smak og kropp. Det er en relevant problemstilling på en idrettsskole som vår, at elevene er fantastisk vakre og veltrente. Og at noen strever med kroppsbildet sitt. Da oppleves det som truende dersom hele ledergruppa ser ut som standardiserte badetøymodeller.

Lære av erfaringer. Vi har endret praksis for hvordan vi setter sammen lederlinja. Det

som tidligere ble kalt stippegruppa. Vi velger bevisst ut fra ulikhet og komplementering, framfor å velge homogene grupper av «klassiske ledertyper». Det har gitt noen positive følger:

Lederelevne er mer klar over sine ulike styrker, og mer bevisst på å lære av hverandre. Gruppa har medlemmer som liker å improvisere og andre som liker å detaljplanlegge.

Noen jobber i det stille og noen tar stor plass, med enkeltelever, grupper og hele kullet, og forventningene er klare.

Det blir synlig for elevene at evnen til omsorg, diplomati, relasjonelt mot, orden og humor er likestilt med konkrete ferdigheter.

Vi får andre søkere enn tidligere, og det er spennende. De sier at de har fått oppnåelige forbilder blant lederelevne, og at de er inspirert av at noen som ligner på dem, kan bli leder.

De svarer mer ærlig i intervjuet, fordi

malen for den perfekte stipp ikke er like smal som før.

De treffer bedre med aktivitetstilbudet når gruppa består av elever med ulike interesser og humor.

Mot og tillit. Jeg kjenner at det å velge ledere er en øvelse i åpenhet for nye erfaringer og idéer. Tør vi å velge ledere som ikke ligner på oss selv? Tør vi å la dem bygge på egenskapene sine og lede de andre elevene? Tør vi å la dem lede oss inn i nye erkjennelser, også? Jeg vil gjerne det. Jeg tror at de unge lederne spiller en avgjørende rolle i å fornye skolen. Jeg tror de hjelper oss til å holde oss oppdatert i forhold til nye generasjoner.

Vi pedagoger er født mellom slutten av 50-tallet og begynnelsen av 90-tallet. De gamle lederskapsoppskriftene må tilpasses eller vrakes. Men moderne veiledningsmetoder er basert på mot, tillit og dialog. Som skapt for nytt lederskap. Godt valg! •

Av Johan Lövgren,

ph.d. i folkehøgskolepedagogikk, prest og lærer
på Grenland folkehøgskole, og ansatt i NKf

Samtale med eksistenslærere og forfatter Christian Hjortkjær

– Har doktorgrad på Kierkegaard, valgte folkehøgskole.

Han er akademikeren som endte opp som folkehøgskolelærer og elsker det. Han har tatt doktorgrad på Søren Kierkegaard, men snakker heller med folkehøgskoleelever enn stiller til debatt på universitet. Han er teologen som tar med seg sin tro inn på folkehøgskolen for å møte elevene der de er. Christian Hjortkjær er en mann jeg veldig gjerne ville lære å kjenne – så jeg bad om en samtale.

Christian Hjortkjær er lærer på Silkeborg høyskole i Danmark. Han har tittelen eksistenslærer fordi alle elever på Silkeborg må ved siden av skolens hovedfag (det vi ville kalle linjefag) ha eksistensfag. Det kan være psykologi, sosiologi, kunstfilosofi eller pedagogikk. Christian jobber med disse fagene. Hans spesialitet er å starte opp samtaler basert på Søren Kierkegaards tekster. Når Steg skulle lage et nummer på tema valg, tenkte jeg at Christian ville være en spennende person å ha med.

Kierkegaard. Det er mange ting som gjør Christian interessant. Han jobbet i flere år

på Søren Kierkegaard Forskningscenter i København der han leverte sin doktorgrad i 2016. Siden den gang har han funnet sin plass på Silkeborg høyskole. Når vi snakker sammen, er det ingen tvil – Christian trives best på sin folkehøgskole. Jeg trenger ikke å snakke lenge med han før det er klart at hans store pasjon er å sette Kierkegaards tekster ut i virkeligheten sammen med sine elever.

Christian lar elevene spille sine liv i de tekster han har analysert som forsker og beskriver hvordan de finner seg selv i dem. En kommentar som gir et fint bilde av hans pedagogiske arbeid er: «Det er rart å sitte med en bok som er hundre femti år gammel og ha en følelse av at boken kjenner meg». Vårt intervju ble til en times intens samtale om forskning, folkehøgskoleelever, teologi, mental helse og ikke minst Kierkegaard. Hele tiden veksler vi mellom filosofiske og psykologiske begreper og analysen av hvordan disse kan fungere sammen med våre elever på folkehøgskolen. Jeg har valgt ut fire hovedtemaer fra vår samtale – de to siste er nesten helt direkte sitat fra Christian.

Motpol og samtalepartner. På spørsmålet om hvorfor det ble Kierkegaard som fanget Christians interesse, tar han opp et par tema som siden følger oss gjennom vår samtale. For det første mener han at Kierkegaard utgjør en viktig motpol til sentrale trender i vår tids samfunn. Han beskriver den forandring som er skjedd siden hans bestemor levde. Hun vokste opp med klare normer for hva som var rett og galt, og det var tydelig hvis de ble brutt. Det er helt forskjellig for de elevene som han i dag møter på Silkeborg. De er vokst opp uten klare normer, men isteden i et samfunn hvor de møter krav. Et krav skaper målsettinger som er umulige å måle og derfor å fylle. Du bør være lykkelig, du må bli vellykket, du skal realisere deg selv.

Som motpol er Kierkegaard er opptatt av det negative, av baksiden til lykken, til friheten, til kjærligheten. Christian er opptatt av at vår tid setter diagnoser på angst og på sorg. Kierkegaard står som motpol i det at han beskriver disse som en naturlig del av menneskelivet. Hvis du lever et liv der du tar an-

svar, vil du oppleve angst. Hvis du elsker, vil du oppleve sorg.

For det andre mener Christian at Kierkegaard er en god samtalepartner. Kierkegaard er lik Sokrates, sier han, han stiller oss spørsmål, setter spørsmålsteget ved våre ønsker og våre valg. Han gir aldri enkle svar, men utfordrer oss til å tenke selv. Hva er egentlig lykke og frihet? Om vi ønsker frihet, innebærer det at vi må ta valg. Innebærer ikke denne koblingen mellom frihet og valg at smerten, angsten og sorgen en ufrakommelig del av et sant menneskeliv? Er da vårt ønske virkelig å leve et liv fritt fra angst?

Friheten – en begrensning og et ansvar.

Når Christian snakker om hvordan disse begrepene fungerer på folkehøgskolen blir frihet og ansvar sentrale. Det blir viktig, mener han, å se at Kierkegaard ikke forfekter at individet har 100% frihet. Å argumentere for en slik frihet blir bare oppspinn. Vi eier alle vår historie, og den arv vi har innebærer begrensninger. Samtidig gjør Kierkegaard et kraftig oppgjør med arvesynd i form av predestinasjon. Menneskelivet er verken 100% fritt eller forutbestemt og predestinert.

Når Christian beskriver sin rolle som eksistenslærer, blir denne spenningen viktig. Det å la elevene oppdage ansvar for egne valg, samtidig som de får se sine begrensninger. Hans mål er å sammen med elevene kjempe med Kierkegaards tekster gjennom å spille disse i vår tids fortellinger og filmer.

Teolog på en folkehøgskole. Christian

«Det er rart å sitte med en bok som er hundre femti år gammel og ha en følelse av at boken kjenner meg.»

Foto: Petra Theibel Jacobsen

er oppdratt med at alt er relativt, alt er en sosial konstruksjon. Så når de opplever at det er noen som faktisk står et bestemt sted og sier «det her mener jeg». Jeg tror elevene opplever at det er befriende.

Kierkegaard og tro. Christian mener at en av styrkene til Kierkegaard er at det ikke går å alltid være enig med ham. Slik beskriver han Kierkegaards forfatterskap:

– Han spiller veldig vidt – han kan gi uttrykk for den mest radikale kristendom jeg overhode har lest, og samtidig har han noen radikale oppgjør med den samme kristendommen.

Det gjør Kierkegaard til en god forfatter å diskutere med sammen med elevene. Fordi de som regel kan kjenne seg igjen i noen av disse tekstene. Vi kan si 'det er sånn jeg har det'.

– Samtidig er det noe av det han skriver som jeg synes nesten er ubehagelig – noe jeg overhodet ikke kan stå for. Man kan ikke være enig i alt det Kierkegaard sagt, og igjen – det gjør ham til en god samtalepartner.

Å bakse med melankoli. Jeg spør om han tenker at Kierkegaard var så psykisk ustabil at han ville fått en diagnose i dagens samfunn. Christian svarer med å beskrive hvordan Kierkegaard bakser voldsomt med melankoli og det vi i dag ville kalle depresjoner. Det er noe som preger hele hans liv og alle hans skrifter.

Men så velger Kierkegaard også en metode >>

«Jeg opplever at de unge synes at det er interessant at det er en som står et sted. At de får møte en som er kristen uten at han er moraliserende, fordømmende og misjonerende.»

<< – det at han alltid beskriver et fenomen negativt. Hans fokus er hva noe ikke er. Det betyr at når han beskriver eksempelvis kjærligheten, så er det utfra hva den ikke er, utfra dens negative sider.

– Kierkegaard pakker ikke det negative vekk, men gir det plass. Han tar det negative fram. I vår tid der vi skal tenke positivt blir han en motpol. Kierkegaard er motsetningen til en positiv psykolog – han er en negativ psykolog. For oss i dag blir det noe

forløsende i hans tilnærming.

Ekko. Vi snakker om hvordan en slik holdning kan bli en styrke i dag. Jeg spør om det er slik at vi kan oppleve et ekko inne i oss selv av Kierkegaards livskamp? Her blir Christian ivrig. Han liker bruken av ordet ekko.

– Kierkegaard er eminent til å gi en følelse av å bli forstått. Han forteller om en elev som sa «Det kan være vanskelig å forstå Kierkegaard, men Kierkegaard forstår meg».

Vekten av å bli forstått – å speiles – det å finne et ekko inne i meg, er nok det som jeg vil huske best fra min samtale med Christian. Men det er også mange andre deler i det Christian står for som jeg kom vil ta med meg videre. Det er mye å hente av innspill og korrektur i Christian sin tolkning av Kierkegaard. Og masse inspirasjon å hente fra hans undervisning som eksistenslærer. Christian Hjortkjær er en tenker og forfatter jeg tror vi vil høre mer av. •

FAKTA:

Christian Hjortkjær

Ble født i 1980.
Folkehøgskoleelev på Brandbjerg Højskole i 2001.
Begynte sine studier i teologi i 2002. Kandidateksamen i teologi ved Københavns universitet.
Fikk plass som doktorand ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret. Disputerte i 2016 med avhandlingen "Utilstrækkeligt enestående – En kierkegaards diagnose af diagnose-samfundet" (se link).
Eksistenslærer ved Silkeborg Højskole siden 2016.
Har tidligere gitt ut bøkene *Selvrealisert frelse* (2013) og *Hvorfor er vi så enestående?* (2016).
Kommer i dagene ut med boken *Utilstrækkelig – Hvorfor den nye moral gør de unge psykisk syge* på Klim forlag.

Du kan laste ned hans avhandling gratis ved å gå inn på <https://teol.ku.dk> og søke på «Hjortkjær phd»

Fasit fra nr 1/2020

	SKREV PAU- LUS	B	LÆR- ING	U	ROMER- TALL	X
	G	R	U	N	D	T
OPERA- GUD- INNE	E	R	D	A	FASIT- ET	VANN
FJERN- SYN	V	A	L	L	E	V
T	M	S	G	R	I	S
V	S	A	G	A	V	D
LØS	F	R	I	F	B	A
PLAT- ORNER	I	K	T	E	R	N
FISK	D	AV	L	I	P	L
HIN- NEMSK	E	T	E	R	I	S
HEISTENT	M	E	N	T	E	N
FRANK	L	O	I	R	E	P
3,14	S	H	E	T	G	S
P	T	P	F	R	O	S
I	G	O	F	S	O	L

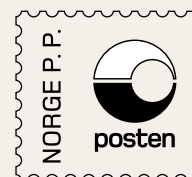
Kryssord

ROMER- TALL 1000	NORGES FØRSTE FOLKE HØGSKOLE	FOR- FENDEL- IGHET	ROMER- TALL 500
SANG- STENNE			
	PRE- SANG		
			ETAT
RUSS- ISK ELV	FOLKE- GRUPPE I NIGERIA		
	KARPE- FISK		
MANGE- STEN- NER		FROSSET VANN	KLES- PLAGG
KUNST- NERISK PERSON	KRIST- ENT LIVS- SYN	REISE- MÅTE	OSS
	NØBLISK	HØYTID	
			TÅ TIL MOT- MÅLE
LØFTE, RY		SOPE- LINE	
JAPANSK SKUEPILL		FOLKE- HØG- SKOLE	GOLF- UT- TRYKK
FOLDET HENDER			
	OM- DANNE		
ER MANGE FOLKE- HØGSKOLER	RØYK, DAMP		UT- LEGG (JUR.)
	FRYSE		" MED FORBE- HOLD AV FEIL"
			AV- LEGGES I RETTEN
HVAL- AET		HAV- ØRN	HUS- DYR

Løsning på kryssordet sendes til tom.arne@sagavoll.no

Premie blir trukket blant de ti første rette svarene. Husk å skrive adresse i mailen.

Illustrasjon: Karoline Holhjem

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Ny tid?